

Årlig Redegørelse

2003

Forsvarsministeren

Årlig Redegørelse 2003

Forsvarsministeren

ISBN 87-90616-18-9

Udgiver:

Forsvarsministeriet,
Holmens Kanal 42,
1060 København K
Tlf.: 33 92 33 20

Oplag:

3000 eksemplarer, August 2004

Layout og grafisk produktion: Green Graphic / TGS-Group, Rødovre

Findes på Forsvarsministeriets homepage på adressen www.fmn.dk

Forsiden: Dansk – engelsk patrulje i Irak

Foto: Hærens Operative Kommando

Ministerens forord	7
Status i implementeringen af forsvarsforliget	10
Strukturtilpasninger	11
Personelmæssige tilpasninger	12
Materielmæssige tilpasninger	13
Status for strukturrelaterede bygge- og anlægsprojekter	17
Det internationale engagement	18
Indledning	18
Kosovo	19
Indsatsen for at opbygge demokrati	19
Den danske bataljon i Kosovo	20
Bosnien	21
Situationen i Bosnien	21
SFOR	21
Makedonien	23
Dansk flybidrag til luftoperationerne på Balkan	23
Den internationale indsats mod terrorisme	24
Dansk bidrag til NATO's stående flådestyrker i den østlige del af Middelhavet	24
Udviklingen i Afghanistan	24
Operation "Enduring Freedom"	25
Det danske flybidrag til operation Enduring Freedom	26
Bidrag til Provincial Reconstruction Team	26
Den internationale sikkerhedsstyrke I Kabul – ISAF	27
Dansk bidrag til ISAF	27
Operation "Iraqi Freedom"	28
Dansk deltagelse i operationerne mod Saddam Husseins regime i Irak	28
Situationen i Irak efter krigen	29
Dansk deltagelse i sikringsstyrken	30
Den civile genopbygning af Irak	32
Øvrige danske missioner	33
UNMISET	33
UNAMA	34
UNMEE	34
UNMOGIP	34
UNMIL	34
UNMIK	34
MONUC	35

UNOMIG	35
UNAMSIL	36
UNTSO	36
EU-monitorer	36
Forsvarssamarbejde	36
Forsvarets østsamarbejde	36
Fortsat fokus på de baltiske lande	37
Øget fokus på samarbejdet med landene på det vestlige Balkan	37
Revision af NATO's forsvarsplanlægning	39
NATO Response Force	40
Forsvarets Auditørkorps	42
Åbenhed og kommunikation	44
Kommunikationspolitik	44
Målgruppeundersøgelse	45
Udbygningen af forsvarrets profil og internetportal	46
En styrkelse af den interne kommunikation	46
Åbenhed	47
Forligskommunikation	47
Kommunikationstjeneste	47
Pressekontakt – og et nyt redskab	48
Forsvarets TV og Mediecenter	49
Forsvarets TV og Mediecenter på mission	49
Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste (FOV)	52
FOVs informationsaktiviteter	52
Miljøredegørelsen	56
Affald	57
Miljøledelse	57
Naturbeskyttelse	58
Energi	59
Jordforurening	59
Tillæg 1 – Forsvarets økonomi	61
Tillæg 2 – Lovforslag i 2003	67
Tillæg 3 – Beslutningsforslag i 2003	68
Tillæg 4 – Forespørgsler i 2003	69

Tillæg 5 – Samrådsspørgsmål i 2003	70
Ordliste	75

Ministerens forord

2003 blev et år, hvor dansk forsvar endnu engang bidrog væsentligt til løsning af internationale opgaver, særligt har der været fokus på operationerne i Irak.

Da Folketinget den 21. marts 2003 besluttede at sende en korvet, en undervandsbåd og et lægehold til den persiske golf for at deltage i den militære operation mod Saddam Hussein, var det efter lang og moden overvejelse. At sende styrker til en kampzone er aldrig uden risici – heller ikke for danske styrker. Men beslutningen var nødvendig og rigtig. Saddam Husseins regime vedblev at være en trussel mod den internationale fred og sikkerhed, samtidig med at styret udsatte den irakiske befolkning for en lang række grusomheder.

Efter regimets fald blev et nyt styrkebidrag sendt til den internationale sikringsstyrke i Irak. Det danske bidrag indgik i den britisk ledede division i den sydlige del af landet.

Den 12. juni 2003 kunne den danske chef overtage ansvaret for det tildelte område, der var på ca. 3600 kvadratkilometer – svarende til et areal på størrelse med Fyn – i området omkring sammenløbet af Eufrat og Tigris, som hovedsageligt er befolket af fattige marskarabere.

I første omgang fokuseres på at skabe den alt afgørende sikkerhed, der er grundlaget for økonomisk vækst og stabilitet, samt skabelse af demokrati og politiske institutioner. Det er selvsagt ikke nogen let opgave, men det er en opgave, der skal lykkes for den irakiske befolknings skyld og for vores egen sikkerheds skyld.

Fjernelsen af Saddam Hussein har efterfølgende gjort det muligt at starte genopbygningen af Irak.

Forsvarsminister Søren Gade
Fotograf Christian Alsing

Det er en langvarig opgave, da 30 års diktatur har sat sine spor. Samtidig er der stadig grupperinger i landet, som ikke ønsker fred og fremskridt men derimod vold og terror. De danske soldaters indsats i den sydlige del af Irak er med til at gøre det muligt for befolkningen at genopbygge deres land.

Men frihed har en pris. Ved en tragisk hændelse den 16. august 2003 blev overkonstabel Preben Petersen og to irakere dræbt, mens yderligere en iraker blev såret. Hændelsen opstod om aftenen, da en dansk patrulje stødte på et irakisk køretøj, som patruljen standsede. I forbindelse med en efterfølgende skudafgivelse fra danske soldater blev overkonstabel Preben Petersen og to irakere dræbt.

Danmark har i de seneste par år deltaget i den internationale kamp mod terror. Gennem 2003 har Danmark fortsat påtaget sig vores del af ansvaret for disse bestræbelser. Hele året har vi haft danske styrker tilknyttet International Security Assistance Force (ISAF) i Afghanistan samt med F-16 fly fra en base i Kirgisistan støttet de internationale bestræbelser på at hjælpe det afghanske styre med at få kontrol over landet. Søværnet har deltaget i NATO's operationer i Middelhavet omkring Gibraltarstrædet og har her været med til at sikre skibstrafikkens passage gennem dette smalle stræde.

8 Det danske forsvar har de sidste godt 10 år deltaget i først FN's operationer og siden hen NATO's operationer på Balkan. I august måned blev de danske styrker ved SFOR i Bosnien hjemtaget efter 10 års fredsbevarende opgaver. Danske styrker er fortsat indsat i Kosovo. Dog kunne det danske bidrag til KFOR reduceres til ca. 375 soldater som følge af udviklingen i området.

Dansk tilstedeværelse på Balkan og dansk ønske om fortsat at bidrage til den fredelige udvikling på Balkan mindskes ikke. Der har således gennem 2003 været overvejelser om at udbygge samarbejdet med både Kroatien og Bosnien-Hercegovina. Men også de øvrige forhenværende jugoslaviske republikker gennemgår en positiv udvikling. Der ses derfor et behov for øget fokus på samarbejde med landene på hele det vestlige Balkan.

På den hjemmelige front fortsatte implementeringen af det igangværende forlig planmæssigt i 2003. Det betød fortsatte omlægninger og tilpasninger, herunder flytning af en række myndigheder. Dette betød blandt andet, at Hærens Ingeniør- og ABC-skole flyttede fra Farum til Skive kaserne, at Hærens Flyvetjeneste flyttede fra Flyvestation Vandel til Flyvestation Karup, at Søværnets Flyvetjeneste flyttede fra Flyvestation Værløse til Flyvestation Karup og, at Eskadrille 722 (redningshelikopterne) i fremtiden har hjemme på Flyvestation Karup.

På materielområdet fortsatte implementering af forsvarsforliget. Den blev gennemført en række materielindkøb, som samlet skal sætte forsvaret i stand til at løse de stadig mere komplekse opgaver mere effektivt og med størst mulig sikkerhed for personellet.

Indsatsen i 2003 har været forbilledlig, og jeg er sikker på, at forsvaret vil leve op til sit gode ry i fremtiden. Nye udfordringer vil dukke op, og Danmark vil hjælpe med at skabe fred og sikkerhed – igen.

Det er vigtigt, at vi fortsat ser fremad, således at forsvaret i fremtiden bedre og mere fleksibelt kan bidrage til Danmarks mulighed for at føre en aktiv og agerende udenrigs- og sikkerhedspolitik. En politik til gavn for det internationale samfund i almindelighed og for Danmark i særdeleshed.

Det arbejde er allerede i gang. Et nyt forsvarsforlig træder i kraft den 1. januar 2005. Og lad mig sige med det samme: Der vil være behov for store omstillinger for at forbedre forsvarets evne til bedre at møde de fremtidige udfordringer.

Søren Gade

Kapitel 1

Status i implementeringen af forsvarsforliget

Indledning

Det fremgår af aftale af 25. maj 1999 om forsvarets ordning 2000–2004, at det danske forsvar omstilles, således at vægten i forsvaret forskydes fra evne til mobilisering og forsvar af dansk territorium til øget kapacitet til international krisestyring, herunder større mobilitet og vægt på reaktionsstyrker. Omstillingen indebærer en mindre krigsstyrke, hvorved der er behov for færre værnepligtige. Dette medfører behov for en mindre støttestruktur, hvorfor der i disse år gennemføres betydelige rationaliseringer af forsvarets struktur. Herved frigøres bl.a. ressourcer til øgede materielinvesteringer, og der opnås en bedre sammenhæng mellem mål og midler. Resultatet er et fremtidsorienteret forsvar, der fortsat bidrager til at styrke Danmarks sikkerhed. En tilfredsstillende implementering af forsvarsforliget er derfor central for forsvarets udvikling.

Aftalen er overordentligt omfattende og indebærer bl.a. en række strukturtilpasningsprojekter og materielanskaffelser. I relation til strukturtilpasningerne foretages der bygge- og anlægsinvesteringer for ca. 1,3 mia. kr. (prisniveau 1999). Den samlede driftsbesparelse ved fuld implementering af alle strukturtilpasningsprojekter forventes at blive ca. 1,6 mia. kr. pr. år (prisniveau 1999). Aftalen indeholder større materielanskaffelser for mere end 12 mia. kr. (prisniveau 1999) fordelt over hele forligsperioden.

Forligsimpliciteringen forløber fortsat tilfredsstillende. Der har dog i de første forligsår været et merforbrug på grund af høje brændstofpriser og valutakurser, herunder især kursen på den amerikanske dollar. Dette merforbrug har været drøftet med forligspartierne, og det er besluttet at finansiere merforbruget ved effektiviseringer på Forsvarsministeriets samlede område, ved provenu fra salg af forsvarets ejendomme og ved et forventet mindreforbrug på strukturrelaterede bygge- og anlægsprojekter. Der er endvidere konstateret et merforbrug på løn i 2002, som har krævet interne omprioriteringer fra blandt andet øvrig drift til løn. Der blev på denne baggrund iværksat en nærmere undersøgelse af Forsvarskommandoens behov for lønsum i 2003 og 2004. Undersøgelsen viste, at Forsvarskommandoen

Januar

24. – 31. januar – Et dansk G-III havmiljøfly deltager i overvågningen af oprydningen efter det forliste tankskib PRESTIGE ud for den spanske kyst.

havde et øget behov for lønsum i forhold til de afsatte midler på finansloven på knap 500 mio. kr. årligt i den resterende forligsperiode. På den baggrund blev det, for at imødegå de øgede udgifter, besluttet at iværksætte en række strukturtilpasningsprojekter i foråret 2003. De iværksatte tiltag omfatter en restriktiv ansættelsespolitik og en reduktion på ca. 390 årsværk i 2003 og 2004. De iværksatte tiltag skal sikre, at forsvaret går ud af det nuværende forlig med balance i økonomien.

Hærens Flyvetjeneste, Fennec panserværnshelikoptere og Cayuse observationshelikoptere, umiddelbart efter ankomst til deres nye eskadrilleområde på Flyvestation Karup.

Foto: Flyvevåbnets Fototjenester

11

Strukturtilpasninger

Forliget indeholder omfattende strukturtilpasninger i alle værn. Hovedparten af forsvarets enheder og etablissementer er berørt af forliget, og størstedelen af strukturtilpasningerne blev gennemført i de første forligsår. Som eksempler på tilpasningerne i år 2003 kan nævnes:

- Flytning af Hærens Ingeniør- og ABC-skole fra Farum til Skive kaserne.
- Flytning af Hærens Flyvetjeneste fra Flyvestation Vandel til Flyvestation Karup og henhøring af denne til flyvevåbnet som Eskadrille 724.

Februar

1. februar – Det danske militære bidrag til KFOR reduceres med ca. 45 personer. Samtidig overføres den baltiske spejdereskadron fra SFOR til KFOR og indgår her i den danske bataljon.

1. februar – Den nordisk-polske kampgruppe ved Doboj i Bosnien nedlægges. Det danske bidrag til SFOR reduceres ved den lejlighed til en kampvognseskadron, der flyttes til den amerikanske Eagle Base i Tuzla.

Personelmæssige tilpasninger.

- Flytning af Søværnets Flyvetjeneste fra Flyvestation Værløse til Flyvestation Karup. Det er besluttet, at Søværnets Flyvetjeneste ikke henføres til flyvevåbnet.
- Flytning af Eskadrille 722 (redningshelikopterne) fra Flyvestation Værløse til Flyvestation Karup.
- Control and Reporting Centre (CRC) Karup etableres.

Hertil kommer de strukturtilpasninger, der var nødvendiggjort af den generelle økonomiske situation og som gennemføres for at sikre, at forsvaret går ud af det nuværende forlig i økonomisk balance. Som eksempler kan nævnes:

- Ophør af uddannelse på middeltunge og tunge morterer i hæren.
- Nedlæggelse af Melbylejren som skydeterræn.
- Nedlæggelse af II Panserbataljon ved Jydske Dragonregiment.
- Reduktion i bemanningen ved Hærens Materielkommando.
- Tilpasning af marinedistriktsstrukturen.
- Nedlæggelse af kystudkigsstationerne Stenderup Hage og Søndernor.
- Nedlæggelse af Søværnet Mobile Base.
- Reduktion og sammenlægning af torpedoværkstedskapaciteten.
- Reduktion i den operative F-16 struktur med seks fly.
- Nedlæggelse af Radarhoved Skovhuse.
- Nedlæggelse af STINGER missilsystemet i flyvevåbnet.
- Reduktion af bemanningen ved Joint Headquarters Northeast (NATO hovedkvarter i Danmark).
- Reduktion af bemanningen ved Forsvarsstaben.
- Omstrukturering af infirmeristrukturen.

12

Personelmæssige tilpasninger.

Forliget lagde indledningsvis op til, at forsvarets personelstyrke skulle reduceres med ca. 3.400 faste årsværk. Herudover har de tidligere omtalte strukturtilpasninger medført et behov for justering af personelsammensætningen.

Med henblik på at sikre, at der ikke sker en overskridelse af de økonomiske rammer for indeværende forsvarsforlig, har det i 2003 været nødvendigt at iværksætte en række yderligere reduktioner på personelområdet fra og med 2004. Forsvaret nedlægger i den forbindelse en række stillinger, der svarer til ca. 390 faste årsværk, hvorfor der i 2003 er igangsat egentlige afskedigelser af ca. 130 ansatte fra en række forskellige stillingskategorier.

Februar

4. februar – Danske F-16 fly bomber hulekompleks i Afghanistan.

10. februar – Tyrkiet anmoder NATO om støtte til beskyttelse mod eventuelle irakiske gengældelsesangreb i tilfælde af en international indsats mod Irak i henhold til Atlantpagtens

artikel 4. Danmark bidrager med et mindre antal stabsofficerer til NATO hovedkvarterer i Tyrkiet. Endvidere indgår der dansk personel i de NATO AWACS fly, som stationeres i Tyrkiet.

Med henblik på at give ansatte, der er berørt af forsvarets personelreduktioner, de bedst mulige vilkår for at komme videre i deres arbejdsliv er forsvarets job- og uddannelseskonsulentordning videreført under Forsvarets Rådgivning om Omstilling, der har tilknyttet et antal personel- og servicekontorer ved de berørte tjenestesteder.

Materielmæssige tilpasninger.

I Aftalen af 25. maj 1999 om forsvarets ordning 2000 - 2004 beskrives materielanskaffelserne til forsvaret i forligsperioden i den tilhørende materielskitse. Med henblik på at opnå økonomiske fordele er der i forliget givet hjemmel til at kontrahere projekter, der er planlagt disponeret over flere år, samlet i anskaffelsens første år under hensyntagen til de samlede aftalte årlige betalinger. Denne mulighed blev udnyttet i forbindelse med flere anskaffelser, og en stor del af disponeringerne blev effektueret i 2000-2003. Der er derfor kun få anskaffelser, der skal disponeres i henhold til materielskitzen i forligets sidste år.

Forsvarsministeriet har i 2003 fået Finansudvalgets tilladelse til at bruge ca. 1 mia. kr. til materielanskaffelser.

De projekter, Finansudvalget har givet tilladelse til at iværksætte i 2003, er følgende:

- Pansrede hjulkøretøjer til Den Danske Internationale Brigade

Piranha; infanterikonfiguration. Foto: Hærens Operative Kommando

Februar

11. februar – Danske F-16 fly indsat mod fjendtlig styrke i Afghanistan.

Aktstykke vedrørende anvendelse af ca. 217 mio. kr. til anskaffelse af pansrede hjulkøretøjer til Den Danske Internationale Brigade. Projektet var oprindeligt planlagt til at omfatte anskaffelse af infanterikampkøretøjer til Den Danske Internationale Brigade. Partierne bag det nuværende forsvarsforlig besluttede imidlertid at ændre projektet til at omfatte anskaffelse af pansrede hjulkøretøjer i henholdsvis sanitets- og infanterikonfiguration. Der er tidligere anskaffet pansrede hjulkøretøjer af typen PIRANHA i infanterikonfiguration. Disse anvendes ved den udsendte styrke i Kosovo samt til uddannelse og vedligeholdelse m.v. i Danmark. Derved er der indhentet en række operative, tekniske og logistiske erfaringer, som vil kunne nyttiggøres ved en eventuel yderligere anskaffelse af samme type køretøj.

Anskaffelsen vil tilgodese personellets behov for at gennemføre uddannelse med samme type materiel i forbindelse med udsendelse til internationale operationer, samt sikre at der er et nødvendigt antal køretøjer til rotation af materiellet, f.eks. i forbindelse med vedligeholdelse o. lign. Pansrede hjulkøretøjer i sanitetskonfiguration vil endvidere kunne sikre en hurtig og mere skånsom transport af sårede samt give mulighed for behandling af disse under transport.

- Kommunikationsmateriel til hjemmeværnet

14 Aktstykke vedrørende anvendelse af ca. 33 mio. kr. til anskaffelse af bærbart VHF-radiomateriel samt bærbart og stationært HF-radiomateriel til enheder af 3000-mandsstyrken. Endvidere anskaffes bærbart VHF-radiomateriel til enheder i politihjemmeværnet og bredbåndsantennemateriel til relæstationer.

Kommunikationsmateriellet skal gøre det muligt for hjemmeværnets enheder at løse de nye og større opgaver, der er nævnt i aftale af 25. maj 1999 om forswarets ordning 2000-2004. En styrke på indtil 3000 medlemmer er under uddannelse og bliver udrustet til disse udvidede opgaver, der medfører, at en given hjemmeværnsenhed også skal kunne indsættes mobilt og fleksibelt uden for eget distriktsområde. Bærbare VHF-radioer skal gøre det muligt at føre disse enheder sikkert i hurtigt skiftende situationer.

Enkelte enheder af hjemmeværnet har ydermere et behov for at kunne kommunikere over større afstande. Der skal derfor anskaffes et mindre antal HF-radiostationer til afløsning for udtjent materiel. Det nye materiel skal være et tidssvarende, automatisk system bestående af bærbare HF-radiostationer med tilhørende stationære stationer. Der er yderligere konstateret et behov for at tilføre politihjemmeværnskompagnerne bærbart VHF-radiomateriel, således at enheder under indsættelse kan opretholde forbindelse internt.

Februar

26. februar – Prisen for Årets Miljøetablissement 2002 tildels Marinestation København som en anerkendelse af marinestationens udvikling og implementering af et særdeles velfungerende affaldshåndterings-system.

Endelig har sammenlægningen af regioner og hærhjemmeværnsdistrikter øget de afstande, hvorunder der skal opretholdes sikkert virkende signalforbindelser. Da enhederne tillige opererer over større afstande end hidtil, anskaffes der derfor nyt antennemateriel, der i forbindelse med relæstationer vil kunne kompensere for de øgede afstande.

MHV 901 ENØ ved navngivningen i oktober 2003 i Nykøbing Falster Havn. Foto: Vibeke Bagge

- Natsensorer til F-16

Aktstykket omfatter en supplerende anskaffelse af udstyr til forbedring af F-16 flyenes evne til at operere om natten samt under begrænsede lysforhold for ca. 210 mio. kr. Erfaringerne fra bl.a. flyvevåbnets hidtidige deltagelse i internationale operationer har understreget behovet for udstyr, der giver bedre mulighed for sikker målerkendelse, målidentifikation og måludpegning ved længerevarende missioner med flere fly.

Marts

2. marts – Der oprettes et dansk forbindelses-element ved den amerikanske centralkommandos fremskudte hovedkvarter i Qatar og Bahrain.

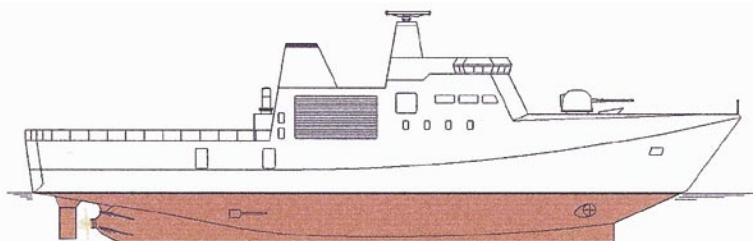
4. marts – Miljøskibet Gunnar Seidenfaden returnerer til Flådestation Frederikshavn efter at have været indsat i oprydningen efter det forliste tankskib PRESTIGE ud for den spanske kyst siden 29. november 2002.

De indledende anskaffelser blev gennemført i henhold til aktstykke nr. 7 af 5. oktober 1999. Anskaffelsen omfatter allerede introduceret flybårent infrarød- og TV-sensorudstyr til laserbelysning af mål (Low Altitude Navigation and Targeting Infra-Red for Night (LANTIRN)) samt et datatransmissionssystem, som medfører, at piloten kontinuerligt kan modtage og sende taktiske data fra såvel interne (eksempelvis LANTIRN) som eksterne sensorer (andre fly og kommandofaciliteter m.v.). Det taktiske datatransmissionssystem anskaffes indledningsvis til 38 kampfly og derefter til yderligere op til 10 kampfly, idet systemet, f.eks. i forbindelse med større modifikationer, reparationer o. lign., kan skiftes fra et fly til et andet.

- Inspektionsfartøjer til søværnet

Aktstykket omfatter anvendelse af ca. 507 mio. kr. til indledende anskaffelse af to enheder til erstatning for to af de nuværende grønlandskuttere af AGDLEK-klassen samt for inspektionsskibet BESKYTTEREN, herunder værftsleverance og udrustning.

16

Søværnets nye inspektionsfartøj Tegning: Søværnets Operative Kommando

Søværnet råder pt. over tre inspektionsskuttere af AGDLEK-klassen bygget 1973-79 og fire inspektionsskibe af THETIS-klassen bygget 1988-89. Enhederne løser primært opgaver i det nordatlantiske område, herunder overvågning og suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion, patruljetjeneste, søredning samt opgaver til støtte for det civile samfund. Enhederne vil have bedre sødygtighed og større udholdenhed end de nuværende enheder af AGDLEK-klassen. Enhederne udrustes med helikopterlandingsplatform.

Inspektionsfartøjerne konstrueres under anvendelse af FLEX-konceptens containeriserings- og modulariseringsprincip. Fartøjerne konstrueres og bygges endvidere under størst mulig anvendelse af systemer, materiel og udstyr, der allerede er introduceret og afprøvet i søværnet. Generelt tilstræbes størst mulig anvendelse af kommercielle produkter.

Marts

12. marts – Finansudvalget tiltræder aktstykke vedrørende anskaffelse af pansrede hjulkøretøjer til den Danske Internationale Brigade til et samlet beløb på ca. 217 mio. kr.

Endvidere deltages i det fælles overvågningsprojekt, Alliance Ground Surveillance (AGS), som behandles i NATO regi. Endelig er Danmark deltager i udviklingsfasen af det amerikanske Joint Strike Fighter projekt sammen med Storbritannien, Italien, Holland, Australien, Canada, Norge og Tyrkiet. Deltagelse i projekterne sker med hjemmel i forliget.

Uden for materielskitsen har Finansudvalget tiltrådt aktstykke om anvendelse af ca. 64 mio. kr. fra Forsvarskommandoens driftsbevilling til fuldtidschartring af en skibskapacitet med besætning efter ARK-konceptet med henblik på bl.a. opfyldelse af danske forpligtelser over for NATO.

Danmark og en række andre NATO-lande underskrev på NATO topmødet i november 2002 i Prag et "Statement of Intent" vedrørende tilvejebringelse af strategisk søtransport til NATO. I den anledning lancerede Danmark initiativet, der sigter på sikkerhed og ressourcebevidsthed i tilvejebringelsen af skibstransportkapacitet gennem chartring efter ARK-koncept. ARK-konceptet opererer med, at alliance-landene chartrer et antal skibe, der som udgangspunkt skal kunne stilles til rådighed for NATO, herunder NATO Response Force (NRF).

Danmarks bidrag til ARK-konceptet blev iværksat med henblik på at kunne drage nytte af det chartrede skib allerede i forbindelse med udsendelsen af det danske bidrag til den internationale styrke til støtte for genopbygningen af Irak.

17

Status for strukturrelaterede bygge- og anlægsprojekter

Som følge af indeværende forsvarsforlig gennemfører forsvaret en markant strukturtilpasning med bl.a. betydelige reduktioner i støttestrukturen, herunder antallet af etablissementer. Hensigten er at skabe en bedre sammenhæng mellem rammer og opgaver.

Det har medført et behov for en engangsinvestering i bygge- og anlægsaktiver på ca. 1,3 mia. kr. (prisniveau 1999) for at kunne bidrage til en driftsbesparelse ved fuld implementering på ca. 1,6 mia. kr. pr. år (prisniveau 1999).

Ved udgangen af 2003 forløber stort set samtlige bygge- og anlægsprojekter planmæssigt dvs. med forventet afslutning inden udgangen af 2004 samt inden for de økonomiske og kvalitetsmæssige krav.

Marts

14. til 15. marts – Forsvarsministeren deltager i uformelt EU-forsvarsministermøde i Athen. Fokus for drøftelserne var EU's fremtidige militære rolle og fremskridtene mod opfyldelse af Helsingfors styrkemålene.

21. marts – Folketinget vedtager B 118 (61 for – 50 imod) om dansk militær deltagelse i en multinational indsats i Irak – Danmark bidrager med en korvet, en ubåd og et kirurghold.

Kapitel 2

Det internationale engagement

Indledning

Året var præget af et fortsat omfattende internationalt engagement. På den internationale front var især operationerne i Irak, hvor forsvaret deltog i koalitionsens operationer for at fjerne Saddam Husseins regime fra Irak, med til at præge året. Efter regimets fald deployerede forsvaret et styrkebidrag til Irak, der indgik i den britisk ledede division i Sydirak. Det danske styrkebidrag blev i efteråret udvidet, således det kunne løse det stigende antal opgaver, det blev stillet overfor.

Genralmajor Peter Wall – chef for 1. britiske panserdivision – og oberst Niels Henrik Bundsgaard – chef for DANCON/Irak hold 1. Foto: Hærens Operative Kommando.

Forsvaret deltog i 2003 fortsat i den internationale indsats mod terror, herunder havde forsvaret udsendt styrker, der indgik i sikringsstyrken i Afghanistan – ISAF, og med F-16 fly i operationerne over Afghanistan. Danmark deltog også fortsat i NATO's maritime operationer i Middelhavet under operation Active Endeavour.

Marts

28. marts – Patruljefartøjerne *Ravnen* og *Viben* afsejler til Gibraltarstrædet med henblik på at gennemføre eskortering som led i NATO's operation Active Endeavour. Endvidere udsendes et mobilt logistikhold til støtte for de danske patruljefartøjer. Skibene indgår i operationen fra den 2. april.

På Balkan gennemgik de danske styrkebidrag betydelige ændringer i løbet af året som tilpasning til situationen i Bosnien og Kosovo. Således blev det danske bidrag til KFOR reduceret to gange, og bidraget ved SFOR blev hjemtaget i august måned.

NATO-rådet vurderede i foråret, at udviklingen på Balkan var så positiv, at der kunne gennemføres yderligere reduktioner i NATO's engagement. NATO's forsvarsministre besluttede som følge heraf i juni måned, at der skulle foretages en række justeringer og reduktioner af NATO's engagement i Kosovo. Endelig besluttede NATO's forsvarsministre i december måned, at der skulle foretages justeringer af NATO's i engagement i Bosnien i 2004.

Kosovo

Indsatsen for at opbygge demokrati

Valget til provinsforsamlingen i 2002 medførte ikke større fremskridt i provinsen i 2003. I Kosovo sås fortsat et uacceptabelt stort antal etnisk motiverede voldstilfælde, ligesom organiseret kriminalitet og korruption fortsat udgjorde et stort problem.

Statsministeren besøgte en af bataljonens delingslejre Montsegur, hvor chefen for det danske pansrede motoriserede infanterikompagni major Tim Borngräber orienterede om situationen langs den etnisk opdelte vej Axes Bluet i udkanten af Mitrovica.

Foto: Hærens Operative Kommando.

April

1. april – På amerikansk anmodning og efter rådføring med Det Udenrigspolitiske Nævn den 31. januar 2003 forlænges det danske F-16 bidrag til operation Enduring Freedom i Afghanistan i yderligere seks måneder.

4. april – Korvetten Olfert Fischer indgår i operationerne i Golfen frem til den 15. maj.

Den danske bataljon i Kosovo

Den danske bataljon ved KFOR indgik fortsat under den fransk ledede brigade (Multinational Brigade North East), der har hovedkvarter ved byen Mitrovica. Den danske bataljon bestod ved indgangen til 2003 af en spejdereskadron, et panserinfanterikompagni, en stab og et stabskompagni med bl.a. en pansret panserværnsrakетdeling, et logistikkompagni, en signalenhed, et ingeniørelement, en militærpolitienhed samt et nationalt støtteelement.

Som følge af beslutningen om reduktioner i NATO's engagement blev KFOR i februar måned reduceret til ca. 24.000 soldater. I tilknytning hertil blev det danske bidrag til KFOR reduceret fra ca. 515 soldater til ca. 475 soldater. Den baltiske spejdereskadron blev samtidig overført fra SFOR til KFOR, således den danske bataljon udgjorde ca. 600 soldater inklusive den baltiske spejdereskadron fra februar måned.

Som følge af NATO's beslutning i juni 2003 om yderligere reduktion af KFOR til ca. 17.500 soldater, blev det danske bidrag i august 2003 reduceret med yderligere ca. 100 soldater, til ca. 375 soldater. Reduktionen blev opnået ved hjemtagelse af den danske spejdereskadron og panserværnsrakетdelingen.

20 Det danske bidrag bestod således ved årets udgang af et motoriseret panserinfanterikompagni, en stab og et stabskompagni, et logistikkompagni, en signalenhed, et ingeniørelement, en militærpolitienhed samt et nationalt støtteelement. Det baltiske bidrag indgik fortsat i den danske bataljon.

På trods af reduktioner i styrkebidraget fik den danske styrke udvidet sit ansvarsområde to gange i løbet af året som led i den fransk ledede brigades tilpasninger til reduktioner i brigaden. Den danske styrke yder fortsat et væsentligt bidrag til KFOR's bestræbelser på at få samfundet i Kosovo til at fungere – området omkring Mitrovica er fortsat et nøgleområde i opnåelse af stabilitet, fordi området bebos af såvel albanere som serbere.

April

7. til 8. april – International værnepligtskonference i København med det formål at deltagende nationer, gennem en debat om værnepligt i et stadigt mere internationalt orienteret forsvar, kan inspirere gensidigt om fortsat anvendelse af værnepligt i egen nation.

8. april – Den britiske forsvarsminister Geoffrey Hoon aflægger besøg hos forsvarsministeren. På mødet drøftes bl.a. situationen i Irak i opfølgning på NATO-topmødets beslutninger.

Bosnien

Situationen i Bosnien

Implementering af Dayton-aftalen, bl.a. de fælles institutioner og indførelse af et bæredygtigt økonomisk system, viste nogle fremskridt i løbet af året. Især kan fremhæves oprettelsen af nationale forsvarsmyndigheder med deltagelse af både føderationen og de bosniske serbere som en positiv udvikling. Der er dog fortsat behov for yderligere fremskridt, før målene for Dayton-aftalen nås.

Den militære situation i Bosnien er rolig og stabil, og parterne overholder generelt Dayton-aftalens militære del.

SFOR

NATO reducerede i årets løb den samlede styrke i Bosnien til 12.000 soldater og lagde op til, at styrken reduceres til ca. 7000 soldater i 2004 samtidig med, at styrken går til den næste fase i operationen, hvor den militære styrke vil spille en mindre synlig rolle.

21

DANCON SFOR's fane tildækkes for sidste gang på Eagle Base i Tuzla.

Foto: Hærens Operative Kommando.

April

22. til 23. april – Besøg af den norske forsvarsminister Kristin Krohn Devold i Ålborg. På mødet drøftes bl.a. udviklingen af NATO Response Force, Prague Capabilities Commitment og bilateralt samarbejde.

26. april – Overkonstabel Susanne Lauritzen omkommer ved en trafikulykke i Kosovo.

Den Nordisk-Polske Kampgruppe blev nedlagt ved indgangen til 2003 og erstattet af en Portugisisk-Polsk Kampgruppe. Det danske bidrag blev derfor reduceret til den dobbeltudrustede kampvognseskadron samt støttepersonel – i alt ca. 150 personer. Den dobbeltudrustede kampvognseskadron kunne indsættes i såvel lette køretøjer, som i kampvogne og kunne herved blandt andet fungere som reserve for den amerikansk ledede brigade i Tuzla. Det danske bidrag blev flyttet til den amerikanske Eagle Base på lufthavnen i Tuzla, hvor den blev direkte underlagt den amerikansk ledede Multinational Brigade North. Den baltiske spejdereskadron blev i tilknytning hertil overflyttet til den danske bataljon i Kosovo i februar måned.

Som følge af den generelle positive udvikling i Bosnien, og det deraf faldende antal opgaver for tunge enheder og herunder kampvogne, viste det sig i løbet af året ikke længere nødvendigt at opretholde den danske kampvognseskadron i Bosnien. Den danske kampvognseskadron blev derfor hjemtaget i august måned. Hjemtagningen afsluttede forsvarrets mangeårige engagement i Bosnien, idet der nu alene er udsendt et mindre antal stabsofficerer til NATO's hovedkvarter i Sarajevo samt til det nationale center for fredsstøttende operationer.

Forsvaret har siden efteråret 1992 bidraget med militære styrker til at løse først FN's og senere NATO's opgaver i Bosnien, herunder var kampvognseskadronen indsat fra foråret 1994, hvor den allerede kort efter sin ankomst blev inddraget i en større træfning ved byen Kalesija umiddelbart øst for den nuværende Eagle Base den 29. april 1994.

Den første enhed, der blev sendt til Bosnien i 1992 var hovedkvarterskompagniet, der ved Sarajevo oprettede og drev FN's hovedkvarter i Bosnien. Siden udgangen af 1995 var det danske bidrag knyttet til NATO's implementeringsstyrke, IFOR – og siden stabiliseringsstyrken, SFOR. I alt har næsten 16.000 danske soldater gennem mere end 10 år bidraget til at begrænse borgerkrigens rædsler og har bidraget til at skabe et fredeligt Bosnien siden krigens afslutning med Dayton-aftalen i 1995.

*F-16AM Fighting Falcon på mission over Afghanistan.
Foto: Flyvevåbnets Fototjenester.*

April

28. og 29. april – Forsvarsministeren aflægger officielt besøg i Slovenien. I forbindelse med besøget afholdes møder mellem forsvarsministeren og hhv. den slovenske forsvarsminister Anton Grizold, som er vært for besøget; udenrigsminister Dimitrij Rupel; formanden for det slovenske parlaments

forsvarsudvalg Rudolf Petan, samt formanden for det slovenske parlaments udenrigsudvalg Jelco Kacin. Forsvarsminister Grizold underskriver i forbindelse med besøget et Memorandum of Understanding for SHIRBRIG.

Makedonien

Den indenrigspolitiske situation i Makedonien var gunstig mod slutningen af 2002, og NATO afsluttede operation Amber Fox og Allied Harmony, som operationen blev kaldt i den sidste fase. NATO overgav derefter operationen til EU.

NATO opretholdt et mindre hovedkvarter i Skopje, hvortil Danmark bidrog med et mindre antal stabsofficerer i 2003.

EU afløste omkring årsskiftet NATO med en mindre militær styrke, der i hovedsagen fortsatte opgaveløsningen, som NATO havde gjort det. Det danske bidrag til operation Allied Harmony blev hjemtaget, da EU overtog operationen, idet det danske forsvarsforbehold i EU ikke muliggør dansk deltagelse i EU's militære operationer.

EU's operation hed operation Concordia og var EU's første militære operation. Grundet den begrænsede styrke EU havde udsendt, blev Operation Concordia støttet af NATO's styrker på Balkan – primært styrkerne fra KFOR, der kunne assistere EU ved behov. De kunne støtte EU, hvis dele af EU's styrke ikke kunne frigøre sig selv i kritiske situationer. Operation Concordia var en succes og opretholdt den positive udvikling i et omfang, der medførte, at EU afsluttede den militære operation ved udgangen af 2003.

23

Dansk flybidrag til luftoperationerne på Balkan

Det danske flybidrag til luftoperationerne på Balkan var fortsat på beredskab i Danmark i 2003. Grundet den generelt positive udvikling på Balkan og et deraf faldende behov for luftstyrker, deltager flyvevåbnet ikke længere i periodiske øvelsesdeployeringer til Italien.

Seks F-16 fly kan dog fortsat deployeres efter et varsel på 20 dage, hvis der bliver behov for at tilføre flystyrker.

April

29. og 30. april – Forsvarsministeren aflægger officielt besøg i Slovakiet. I forbindelse med besøget afholdes møder mellem forsvarsministeren og hhv. den slovakiske forsvarsminister Ivan Simko, som er vært for besøget; udenrigsminister Eduard Kukan, samt formanden for det slovakiske parlament, som

blandt andet er ledsaget af formanden for det slovakiske parlaments forsvarsudvalg, Robert Kalinak.

Den internationale indsats mod terrorisme

Dansk bidrag til NATO's stående flådestyrker i den østlige del af Middelhavet

NATO fortsatte i 2003 operation Active Endeavour i den østlige del af Middelhavet med henblik på at kontrollere skibstrafikken og herigennem støtte kampen mod terror. NATO udvidede i foråret operationen til også at omfatte Gibraltarstrædet, fordi der var en stigende trussel om terrorhandlinger mod skibe, der passerede igennem dette smalle farvand. Operationerne i Gibraltarstrædet omfatter overvågning af området og eskortering af fartøjer gennem strædet.

Danmark har i 2003 bidraget med flådefartøjer til NATO's operation Active Endeavour i Gibraltarstrædet. Regeringen besluttede efter rådføring med Det Udenrigspolitiske Nævn den 4. marts 2003 i henhold til Folketingsbeslutning B 65 af 25. oktober 2001 at bidrage med korvetten Olfert Fischer til NATO's indsats mod terrorisme i Middelhavet i perioden 19. marts til 23. juni 2003.

Grundet operationerne mod Irak blev denne beslutning ændret efter rådføring med Det Udenrigspolitiske Nævn den 18. marts 2003, og regeringen besluttede at udsende to patruljeskibe til støtte for operationerne i Gibraltarstrædet. De to patruljeskibe – Ravn og Viben – forlagde fra Danmark den 28. marts og tog del i operationerne fra den 3. april. Gennem de følgende seks måneder bidrog de to skibe til at løse NATO's opgaver i Gibraltarstrædet. De to skibe udgik af operationen den 30. september og returnerede til Danmark den 7. oktober.

I forbindelse med udsendelsen af patruljeskibene blev der oprettet et mindre nationalt logistik element i den spanske flådehavn i Puntales, som støttede skibenes operationer.

Udviklingen i Afghanistan

Den generelle sikkerhedssituation i Afghanistan blev forværret fra starten af 2003. Problemerne gjorde sig især gældende i landets provinser, hvor det humanitære arbejde og genopbygningen visse steder helt måtte suspenderes. Der er ved at blive

Maj

6. maj – Forsvarsministeren og justitsministeren afgiver redegørelse om Christiania, hvori regeringen præsenterer en ny politik for Christianiaområdet. Samtidig fremlægges

kommissorium for et tværministerielt udvalg – Christianiaudvalget, der bl.a. skal udarbejde helheds- og handlingsplan for en normalisering og udvikling af området.

opbygget en afghansk hær og politistyrke, men disse forventes først om et par år at kunne løse sikkerhedsopgaverne fuldt ud. International Security Assistance Force (ISAF) støtter fortsat de afghanske myndigheder med at opretholde sikre rammer i og omkring Kabul.

*Danske F-16 fly i Kirgisistan rundt 4.000 flyvetimer i kampen mod terror i Afghanistan
Foto: Oversergent Allan Hildebrandt, flyvevåbnet*

25

Operation »Enduring Freedom«

For at bidrage til en løsning af de aktuelle sikkerhedsproblemer i provinserne tog USA og Storbritannien initiativ til at oprette otte internationale enheder kaldet "Provincial Reconstruction Teams" omkring en række større byer uden for Kabul-området. Enhederne blev oprettet i samarbejde med de afghanske myndigheder, og oprettelsen blev støttet af såvel præsident Karzai som af FN, NATO og EU. De afghanske myndigheder har løbende appelleret om international bistand til at sikre stabiliteten i landet. Enhederne sammensættes af militært og civilt personel, i alt ca. 60-80 personer pr. enhed. Den overordnede opgave er bl.a. i samarbejde med FN og nødhjælpsorganisationerne at bidrage til stabiliteten i områderne uden for Kabul og til at understøtte den ledende rolle for den afghanske regering i genopbygningen af landet.

Maj

6. til 7. maj – Forsvarsministeren deltager i nordisk forsvarsministermøde i Visby på Gotland. På mødet drøftes bl.a. Islands optagelse i NORDCAPS samarbejdet og nordisk materielsamarbejde. De nordiske forsvarsministre

har efterfølgende et møde med Ruslands forsvarsminister Sergey Ivanov, hvor bl.a. NATO's PfP samarbejdet og arbejdet i NATO-Rusland rådet bliver drøftet.

Der vil ikke være tale om fredsbevarende eller fredsskabende indsats i traditionel forstand men en understøttelse af de afghanske myndigheders bestræbelser på at skabe mere stabile forhold i landet. Enhederne ventes at bidrage hertil alene i kraft af deres tilstedeværelse.

Det danske flybidrag til operation Enduring Freedom.

Danmark indgik fra årsskiftet og frem til 1. oktober fortsat i det fælles dansk-hollandsk-norske F-16 bidrag til operation Enduring Freedom i Afghanistan. Indtil udgangen af marts bestod samarbejdet af i alt 18 F-16 kampfly fra Danmark, Holland og Norge. Fra april bestod styrken af 12 fly fra Danmark og Holland, hvilket blev reduceret til otte fly i juli måned.

Styrkebidraget var stationeret på Manas i Kirgisistan nordøst for Afghanistan. Afstanden til missionsområdet var mere end 1000 kilometer og det resulterede i missioner på op til syv timers varighed. Som følge heraf måtte de danske fly foretage lufttankninger flere gange under hver mission.

Opgaven for de danske fly var at støtte landoperationerne dels ved deres tilstedeværelse, dels ved direkte våbenafleveringer. Danske fly gennemførte våbenaflevering flere gange mod fjendtlige styrker og hulekomplekser for at tilintetgøre de mål, som de blev indsat imod.

Til støtte for operation Enduring Freedom gennemførte de danske F-16 fly i alt 372 missioner i luftrummet over Afghanistan omfattende ca. 4.350 flyvetimer.

Bidrag til Provincial Reconstruction Team

Forsvaret udsendte hen mod slutningen af året et mindre bidrag på seks personer til Provincial Reconstruction Team. Det danske militære bidrag er tilknyttet det britiske Provincial Reconstruction Team i Mazar E Sharif i den nordlige del af Afghanistan. Det danske bidrag omfatter et militært observatørhold og er indsat i den bjergrige Samangan provins i byen Aybak, der ligger 2-3 timers kørsel sydøst for Mazar E Sharif. Bidraget støtter de lokale myndigheders og internationale organisationers muligheder for at fortsætte genopbygningen af landet. Det danske militære observatørhold kunne støttes af fly, af en britisk udrykkestyrke samt amerikanske luftmobile enheder og kamphelikoptere, hvis der blev behov.

Maj

7. maj – Den tyske forsvarsminister Peter Struck er på arbejdsbesøg i Danmark. De to ministre drøfter bl.a. opfølgningen på topmødet i Prag samt bilaterale anliggender.

8. maj – Trilateral/baltisk ministermøde afholdes i København. For første gang deltager de baltiske lande i drøftelserne om det militære samarbejde, som hidtil har omfattet Danmark, Tyskland og Polen.

Den internationale sikkerhedsstyrke i Kabul – ISAF

Den internationale sikkerhedsstyrke i Afghanistan "ISAF" gennemgik en betydelig udvikling i løbet af 2003. I begyndelsen af året havde Tyskland og Holland overtaget ledelsen af ISAF efter Tyrkiet. I løbet af foråret viste det sig, at det ikke ville være muligt at finde en nation, der ville overtage fra Tyskland og Holland i løbet af sommeren 2003.

I denne situation overvejede NATO muligheden for at spille en aktiv rolle i ISAF og besluttede at støtte ISAF fra juli 2003. En støtte, der reelt medførte, at NATO overtog ansvaret for ISAF den 11. august. Tyskland havde ansvaret for Kabul International Lufthavn frem til februar 2004. NATO besluttede i oktober måned at udvide ISAF's rolle. NATO's udvidelse af ISAF skete i overensstemmelse med FN, der ligeledes har udvidet ISAF's mandat. Udvidelsen af ISAF betød, at det tyske Provincial Reconstruction Team, der sidst på året blev udsendt til Kunduz i den nordøstlige del af Afghanistan, kom under ISAF's ledelse.

Danske bidrag til ISAF

Det danske bidrag til ISAF bestod i 2003 fortsat af forbindelses- og stabspersonel samt nødvendigt støttepersonel, i alt op til 50 soldater. I forbindelse med NATO's overtagelse af operationen har NATO udsendt ca. 30 danske stabsofficerer og stabspersonel til midlertidig tjeneste i ISAF. Personellet kommer fra stillinger i NATO's hovedkvarterer.

For at støtte NATO's bestræbelser på at udfylde alle funktioner i ISAF's organisation har forsvaret i november måned tilbudt yderligere fem soldater til Kabul International Lufthavn og til det team, der gennemfører psykologiske operationer. Forsvaret forbereder herudover at udsende det danske kommunikationsmodul, der er tilmeldt NATO, til ISAF fra begyndelsen af 2004. Herudover forberedes at udsende et mindre element til støtte for den stedfortrædende chef for ISAF.

27

Maj

14. maj – Finansudvalget tiltræder aktstykke på ca. 64 mio. kr. vedrørende aftale om fuldtidschartring af en skibskapacitet bl.a. med henblik på opfyldelse af danske forpligtelser over for NATO.

15. maj – Folketingets vedtager af B 165 (89 for - 15 imod) om dansk militær deltagelse i en multinational sikringsstyrke i Irak – bidrag med ca. 380 soldater.

Operation "Iraqi Freedom"

Dansk deltagelse i den militære aktion mod Irak

2003 har været præget af forsvarets indsats i Irak, indledningsvis i operationerne mod Irak for at fjerne Saddam Husseins regime, sideløbende med bidrag til NATO's støtte til Tyrkiet og siden hen deltagelse i sikringsstyrken i Irak.

Koalitionsstyrkerne indledte de militære operationer mod Irak den 20. marts. Efter en kort og målrettet offensiv blev målet med operationerne nået i løbet af april måned.

Sælen på vej ind i havnen i Djibouti, besætningen klar med fortøjninger. Havnen og lokale skibe i baggrunden. Foto Overlæge B. Møller, Flådestation Frederikshavn.

I ugerne op til koalitionen iværksættelse af operationer mod det irakiske regime, anmodede Tyrkiet NATO om at sende militær støtte til Tyrkiet i overensstemmelse med NATO-pagtens artikel 4. Danmark udsendte i denne forbindelse fem personer til forstærkning af NATO's hovedkvarterer i Tyrkiet, samt tilbød Tyrkiet et større antal beskyttelsesdragter m.v. mod kemisk krigsførelse. Personellet blev udsendt den 21. marts og hjemtaget en måned senere. Grundet situationens udvikling blev der ikke behov for at udsende beskyttelsesudstyret. Ud over det personel, der blev udsendt fra Danmark, blev yderligere 14 personer fra forsvaret, der gjorde tjeneste ved NATO's varslingsfly AWACS, udsendt til støtte for Tyrkiet.

Maj

22. maj – Forsvarsministeren modtager besøg af den amerikanske general Ed Eberhart, chef for US NORTHCOM. På mødet drøftes forholdet mellem USA og Danmark samt tilpasningen af NATO og det danske forsvar.

Ved Folketingsbeslutning B 118 af 21. marts 2003 besluttede Danmark at deltage i den militære aktion mod Irak. Det danske bidrag bestod af korvetten Olfert Fischer, ubåden Sælen og et lægehold.

Korvetten Olfert Fischer var under forlægning mod Middelhavet, for at indgå i operation Active Endeavour, da den blev befalet til at forlægge til Golfen for at deltage i operationer der. Korvetten begyndte forlægningen mod Golfen den 19. marts, og indgik i operationerne fra den 4. april til den 15. maj, hvor den iværksatte forlægning tilbage mod Danmark. Under operationerne opererede korvetten blandt andet i den nordligste del af Golfen, hvor den sikrede off shore installationer og skibstrafikken.

Ubåden Sælen, der efter indsættelse i Active Endeavour i slutningen af 2002 opholdt sig på en flådebase i Tyrkiet, iværksatte deployering fra Tyrkiet mod Golfen den 20. februar. Sælen udgik af operationerne den 5. juni, hvorefter den blev transporteret til Danmark på transportskibet Grietje.

Lægeholdet blev deployeret til Jordan, hvor det arbejdede på et amerikansk felthospital. Lægeholdet blev hjemtaget den 16. april.

29

Situationen i Irak efter krigen

Det internationale samfund iværksatte en omfattende indsats for at genopbygge og demokratisere Irak efter, Saddam Husseins regime var faldet. De basale samfundsfunktioner i Irak skulle genetableres samtidig med, at der blev dannet et irakisk regeringsråd, som er det første skridt i retning af overdragelse af landets ledelse til den irakiske befolkning.

Genopbygningen, den humanitære indsats og demokratiseringen af Irak blev hurtigt vanskeliggjort, fordi landets infrastruktur var nedslidt og i visse tilfælde helt ødelagt. Derudover var stigende kriminalitet, sabotage og væbnede aktioner rettet mod både koalitionsstyrkerne, internationale organisationer og civile irakiske mål ligeledes en alvorlig hindring for en normalisering af situationen i Irak.

De internationale nødhjælpsorganisationer reducerede i vidt omfang deres tilstedeværelse i Irak i lyset af den forværrede sikkerhedssituation. I løbet af sommeren var udfordringerne stigende, ikke mindst fordi antallet af sårbare installationer, der krævede sikring, steg i takt med, at infrastrukturen kom til at fungere. For at sikre evnen til at skabe en positiv udvikling øgede blandt andet Storbritannien sit bidrag til sikringsstyrken i løbet af efteråret.

Maj

26. maj – Forsvarsministeren besøger i Cadiz, Spanien de danske flådestyrker, der deltager i NATO operationen Active Endeavour. I forbindelse med besøget holder forsvarsministeren et møde med sin norske kollega, Kristin Krohn Devold, der aflagde et samtidigt besøg ved de norske flådestyrker. På mødet drøftedes dagsordenen

for det forestående NATO forsvarsministermøde i juni.

Dansk deltagelse i sikringsstyrken

Ved Folketingsbeslutning B 165 af 15. maj 2003 besluttede Danmark at udsende et militært bidrag til sikringsstyrken i den sydlige del af Irak under den britisk ledede Multinational Division South East. Bidraget skulle foreløbigt udsendes i seks måneder og bestå af ca. 380 soldater. Bidraget bestod af en spejdereskadron, en panserinfanterideling, militærpoliti, en enhed til civil-militært samarbejde og en sanitetsenhed, der ud over støtte til bidraget selv kunne støtte civilbefolkningen. Herudover indeholdt styrken den fornødne logistiske kapacitet. Litauen udsendte en panserinfanterideling sammen med den danske styrke.

Et mindre forkommando bestående af specialstyrker afgik fra Danmark den 19. maj for at forberede hovedstyrkens ankomst. Hovedstyrken ankom til Kuwait den 2. og 4. juni og ved materiellets ankomst 5. juni, var styrken samlet i Kuwait. Efter nogle få dages akklimatisering i Kuwait forlagde enheden ind i Irak til det område i nærheden af byen Al Qurnah, hvor lejren for den danske enhed skulle bygges. Al Qurnah ligger ca. 60 km nord Basra.

Den 12. juni overtog den danske chef ansvaret for det tildelte område, der er på ca. 3600 kvadratkilometer i området omkring sammenløbet af Eufrat og Tigris, som hovedsageligt er befolket af fattige marskarabere.

Den danske styrke understøtter og sikrer den internationale humanitære indsats i ansvarsområdet, ligesom styrken på længere sigt er en forudsætning for, at genopbygning kan finde sted, og at den politiske overgangsproces kan få de rette sikre rammer. Styrkebidraget medvirker til at understøtte etableringen af et fredeligt og stabilt Irak til gavn for den irakiske befolkning, herunder også tilbagevendende flygtninge og internt fordrevne.

Efter polsk opfordring udsendte Danmark endvidere et mindre antal stabsofficerer, der indgik i den polsk ledede division Multinational Division Central South fra august måned.

Efter få uger i operationsområdet voksede opgaverne hastigt, ikke mindst som følge af en voldsom vækst i kriminaliteten rettet mod infrastrukturen. Efter rådføring med Det Udenrigspolitiske Nævn den 16. juli besluttede regeringen at forstærke styrken med yderligere 42 soldater. Forstærkningen bestod primært af militærpoliti og en spejdersektion.

Maj

28. maj – Finansudvalget tiltræder aktstykke vedrørende anskaffelse af kommunikationsmateriel til hjemmeværnet til et samlet beløb på ca. 33 mio. kr.

12. juni – Den danske styrke i Irak overtager ansvaret for Al Qurnah området i Irak.

Ved forstærkningens ankomst den 29. juli og 19. august forbedredes situationen umiddelbart. Forstærkningen viste sig dog hurtigt ikke at være tilstrækkelig til at skabe mulighed for en tilstrækkelig proaktiv indsats. For at løse styrkens overordnede sikkerhedsopgave, herunder dæmme op for den stigende kriminalitet, var det nødvendigt at øge omfanget af operationerne. Styrken etablerede et øget antal kontrolposter, gennemførte et øget antal sikringsopgaver på døgnbasis, løste flere eskorteopgaver, samt foretog øget overvågnings- og patruljeringsvirksomhed. Samtidig blev der ydet støtte til det lokale politi, bl.a. i form af fælles patruljekørsel.

Folketinget besluttede derfor ved Folketingsbeslutning B 1 den 10. oktober 2003 at forstærke bidraget med yderligere ca. 90 soldater. Forstærkningen bestod primært af panserinfanteri og ingeniører, der blev udsendt sammen med rotationen til hold 2 i oktober måned.

Dansk - britisk patrulje i sydirak. Foto: Hærens Operative Kommando.

Juni

12. til 13. juni – Der afholdes NATO forsvarsministermøder i Bruxelles. Ministrene mødes i rammen af Den Nukleare Planlægningsgruppe, Forsvarsplanlægningskomitteen og Det Nord-atlantiske Råd. Endvidere afholdes der møde med den russiske forsvarsminister i NATO-Ruslands Rådet, med den ukrainske forsvarsminister

i NATO-Ukraine Kommissionen samt med forsvarsministrene i det Euro-Atlantiske Partnerskabsråd. Hovedemnerne for drøftelserne er internationale operationer og den fortsatte omstilling af Alliancen. Endelig vedtages en ny NATO kommandostruktur.

Herudover blev det besluttet i første omfang at udsende ca. 10 soldater til beskyttelse af Udenrigsministeriets personale i Bagdad og Basra. Beskyttelsespersonellet til Bagdad blev udsendt i november måned. Udsendelse af beskyttelsespersonel til Basra indledes i begyndelsen af 2004.

Den danske styrke i Irak har stået over for en vanskelig opgave med mange udfordringer. Klimaet i Irak er ekstremt varmt om sommeren med normale dagstemperaturer på 55-60 graders varme. De primære udfordringer har dog været imødegåelsen af kriminelle bander og andre bevæbnede grupper, der har søgt at hindre samfundet i at fungere og destabilisere det irakiske samfund. Styrken har således ved adskillige lejligheder anvendt magt for at hindre forbrydelser eller standse beskydning af de danske tropper.

Ved en tragisk hændelse den 16. august blev overkonstabel Preben Petersen og to irakere dræbt, mens yderligere en iraker blev såret. Hændelsen opstod om aftenen, da en dansk patrulje stødte på et irakisk køretøj, som patruljen standsede med henblik på at undersøge køretøjet. I forbindelse med en efterfølgende skudafgivelse fra danske soldater blev overkonstabel Preben Petersen og to irakere dræbt, mens yderligere en iraker blev såret. Den efterfølgende auditørundersøgelse af den tragiske hændelse medførte, at der ikke blev fundet grundlag for at strafforfølge det implicerede personel.

32

Den civile genopbygning af Irak

Efter mange års undertrykkelse af det irakiske samfund under et brutalt diktatur er det en enorm genopbygningsopgave, det internationale samfund står overfor i Irak. I første omgang skal der fokuseres på at få skabt den alt afgørende sikkerhed, der er grundlaget for økonomisk vækst og stabilitet, samt skabelse af demokrati og politiske institutioner. Det er derfor også opløftende at konstatere, at der allerede på kort tid er gjort markante fremskridt inden for en lang række områder, til trods for at destruktive kræfter dagligt prøver at destabilisere situationen. Infrastrukturen er på mange områder forbedret siden krigens afslutning. Et stort antal hospitaler er blevet restaureret, skoler og universiteter fungerer i vidt omfang, ligesom der er sket store fremskridt med el- og vandforsyningen.

Juni

14. juni – Korvetten Olfert Fischer ankommer til Danmark efter operationerne i Golfen.

29. juni og 1. juli – Den kroatiske vice-forsvarsminister besøger Forsvarsministeriet og deltager i en kransnedlæggelse ved Sjælsmark Kaserne – en gestus der symboliserer ihukommelse og sorg over tabet af danske soldater i Krajina i 1995.

Den danske styrke gør en stor indsats for at inddrage irakerne i processen, og herved styrke ejerskabet for genopbygningen. Gennem talrige møder har bl.a. lokale sheiker været med til at udpege de personer, som indgår i vagtværn ved banker, vandpumpestationer og i de kommende sikkerhedsstyrker. Efter endt uddannelse skal de overtage størstedelen af de politimæssige opgaver, som koalitionsstyrkerne løser i dag. På samme måde er de lokale ledere blevet inddraget i at prioritere, hvilke genopbygningsprojekter der skal gennemføres for de beskedne midler, den danske styrke hidtil har haft til rådighed for at opretholde de mest basale funktioner i lokalsamfundet. I erkendelse af at forbedringen i sikkerhedssituationen bedst fastholdes, hvis lokalbefolkningen føler, at deres levevilkår bedres løbende, har regeringen besluttet fortsat at understøtte den militære operation med midler til stabiliseringsindsatsen. Derfor har den danske styrke foreløbigt fået yderligere 600.000 kr. til dette formål.

Irak er et godt eksempel på, at det kan være hensigtsmæssigt, at de danske styrker yder en hurtig indsats i lokalområdet, der ligger ud over løsning af den rent militære opgave. Situationen i Irak har vist, at forsvaret med fordel kan bidrage til stabiliseringsindsatsen. Den militære operation kan dog ikke stå alene, og det er afgørende for en bæredygtig, fredelig udvikling af Irak, at den militære operation underbygges af langsigtede civile indsatser. Det er derfor vigtigt at sammentænke genopbygningsindsatsen og den militære operation i indsatsområderne, idet sikkerhedsopgaven og genopbygningsindsatsen hænger uløseligt sammen.

Øvrige danske missioner

UNMISSET

FN missionen på Øst Timor, United Nations Mission in East Timor (UNMISSET), fortsætter foreløbigt frem til mandatet udløber den 20. maj 2004. Operationen omfatter opgaver inden for den civile administration, politi og forsvar, hvor ansvaret for opgaverne gradvist overgår til lokale myndigheder. FN styrken blev reduceret til 3.400 soldater, heraf 97 militære observatører, i løbet af året. Forsvaret bidrog med tre personer til missionen.

Juni

30. juni – Ubåden Sælen ankommer til Danmark efter deltagelse i operationerne i Golfen.

UNAMA

Forsvaret bidrog med én person til United Nations Assistance Mission in Afghanistan – UNAMA. UNAMA støtter opbygningen af de nye afghanske myndigheder.

UNMEE

FN fortsatte missionen i Eritrea og Etiopien – UNMEE, der blev oprettet i 2000. Styrken består af ca. 4.000 soldater, heraf ca. 220 observatører. Styrken overvåger, at fredsaftalen mellem de to lande opretholdes. Forsvaret bidrog med fire personer til operationen.

UNMOGIP

United Nations Military Observers Group in India and Pakistan (UNMOGIP) er en observatørmission på ca. 45 observatører, der siden januar 1949 har overvåget det omstridte grænseområde Kashmir mellem Indien og Pakistan. Danmark bidrog med seks observatører til missionen.

34

UNMIL

FN har ved Sikkerhedsrådsresolution 1509 af 19. september 2003 oprettet en mission i Liberia, United Nations Mission In Liberia (UNMIL), der foreløbigt skulle løbe i et år. Styrken består af op til 15.000 soldater inklusive 150 observatører og op til 1100 politifolk, der skal sikre implementeringen af fredsaftalen i Liberia. Danmark bidrog med to personer til missionen samt bidrog i en kortere periode i efteråret med seks stabsofficerer fra SHIRBRIG planlægningsselement, der var udsendt for at støtte etableringen af UNMIL.

UNMIK

United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) blev oprettet i juni 1999 som en midlertidig civil administration i Kosovo. UNMIK har blandt andet til opgave at udføre de basale civile administrative funktioner i Kosovo, skabe mulighed for en politisk proces, der skal afgøre Kosovos fremtidige status, støtte genopbygning og humanitær bistand, opretholde lov og orden, fremme respekten for

Juli

16. juli – Rådføring med Det Udenrigspolitiske Nævn om udvidelse af det danske bidrag til den multinationale sikringsstyrke i Irak med ca. 42 personer.

menneskerettighederne samt sikre, at alle flygtninge og internt fordrevne personer frit og uhindret kan vende tilbage til deres hjem i Kosovo. Forsvaret bidrog med en person, der fungerede som forbindelsesofficer fra UNMIK til den danske styrke.

MONUC

Mission d'Organisation des Nations Unies au Congo (MONUC) har til opgave at monitere implementeringen af Lusaka-våbenhvileaftalen, der blev underskrevet 31. august 1999. Der er nedsat en Joint Military Commission med henblik på at etablere forbindelse med relevante hovedkvarterer samt udarbejde en plan for de stridende parter tilbagetrækning og demobilisering. Missionen skal tillige støtte humanitære hjælpeindsatser i området. Missionens samlede styrke er på ca. 8.000 soldater, heraf ca. 550 observatører. Danmark bidrog med to personer til missionen.

UNOMIG

United Nations Observer Mission in Georgia (UNOMIG) er en observatørmission på ca. 115 observatører, der siden august 1993 har overvåget våbenhvilen mellem Georgien og den nordvestlige provins Abkhasien. Danmark bidrog med seks personer til missionen.

35

"Storebror og lillebror" ved Gibraltar – RAVEN på eskorteopgave i forbindelse med operation Active Endeavour. Foto: Søværnets Operative.

August

1. august – Det danske militære bidrag til KFOR reduceres med ca. 100 personer, idet der hjemtages en spejdereskadron og en pansret panserværnsraketedeling.

5. til 8. august – Det danske forsvars naturbeskyttelsesindsats præsenteres ved en international militær miljøkonference i Sydafrika arrangeret af USA og Sydafrika i fællesskab. Der var 120 deltagere fra hele verden.

UNAMSIL

United Nations Mission in Sierra Leone (UNAMSIL) er en fredsbevarende operation, der omfatter såvel observatører, som fredsbevarende styrker. Missionen har siden 1999 støttet implementeringen af den indgåede fredsaftale mellem regeringen og oprørsbevægelsen i Sierra Leone. Styrken omfattede i 2003 ca. 12.000 soldater, heraf ca. 250 observatører. Danmark bidrog med to personer til missionen.

UNTSO

United Nations Truce Supervision Organisation (UNTSO) er en observatørmission, der blev oprettet i juni 1948 efter våbenhvilen mellem Israel og landets arabiske naboer. Observatørstyrken omfatter ca. 150 observatører. Forsvaret bidrog med 11 personer til operationen.

EU-monitorer

Danmark bidrager med EU-monitorer til det tidligere Jugoslavien (European Union Monitoring Mission (EUMM)). Personellet udsendes til EU-missionen i Sarajevo, der fordeler monitorerne i operationsområdet. Det danske bidrag bestod af syv EUMM-observatører.

36

Forsvarssamarbejde

Forsvarets østsamarbejde

Danmark har i de senere år årligt anvendt ca. 100 millioner kroner på det forsvarsmæssige samarbejde med landene i Central- og Østeuropa. I 2003 blev gennemført knap 70 projekter i rammen af dette samarbejde og næsten 150 selvstændige samarbejdsaktiviteter i 15 forskellige lande. En meget stor del af samarbejdet foregik med de baltiske lande, Estland, Letland og Litauen, der absorberede ca. 90 procent af det årlige budget.

August

1. august – Efter udstationering af danske kampvogne i Bosnien siden 1994, hjemtages den danske kampvogneskadron ved SFOR. Danmark har herefter alene fire stabsofficerer ved hovedkvarteret for SFOR i Sarajevo.

16. august – Overkonstabel Preben Pedersen bliver dræbt i Irak ved egenbeskydning under en patrulje.

Fortsat fokus på de baltiske lande

I april 2004 vil blandt andet de tre baltiske lande blive fuldgældende medlemmer af NATO. Selvom landene er kommet langt, udgør den forestående optagelse i Alliancen utvivlsomt en stor udfordring. Danmark støttede derfor fortsat de tre landes opbygning af kapaciteter, der kan bidrage til NATO's opgaver, herunder ikke mindst deployering af enheder til internationale operationer. Danmark påbegyndte i 2003 et samarbejde med hvert af landene om etablering af nationale brigadestrukturer. Dette samarbejde vil udvikle sig i løbet af de kommende år og vil blandt andet medføre udstationering af en dansk træningsstab i landene.

Der stilles endvidere store krav til landenes integration i Alliancens kommando- og styrkestruktur samt forsvarsplanlægning. Disse områder vil derfor fortsat udgøre fokus for dansk forsvarssamarbejde med de baltiske lande.

Øget fokus på samarbejdet med landene på det vestlige Balkan:

Grundlaget for en udbygning af samarbejdet med de forhenværende jugoslaviske republikker er den positive udvikling landene har været inde i de senere år. Der ses derfor et behov for øget fokus på samarbejde med landene på det vestlige Balkan.

I 2003 har overvejelser om udbygning af samarbejdet med Kroatien, og Bosnien-Hercegovina særligt været i fokus. Derudover blev den politiske udvikling i Serbien-Montenegro nøje fulgt.

Danmark har hidtil begrænset samarbejdet med disse lande til at omfatte finansiering og gennemførelse af konferencer under NATO's Sydøsteuropa Initiativ (SEEI- South East Europe Initiative). Disse konferencer vil Danmark fortsat gennemføre, men som noget nyt forventes de gennemført henholdsvis i Serbien-Montenegro samt Bosnien-Hercegovina, ligesom der i 2003 har været afholdt et SEEI-seminar i Kroatien.

Siden valgene i januar 2000 har Kroatien været inde i en vestligt orienteret demokratisk udvikling. Under et halvt år efter dette systemskifte blev Kroatien medlem af NATO's Partnerskab for Fred (PfP), der er det første skridt på vejen mod NATO-medlemskab. Et år herefter, i maj 2002, blev Kroatien optaget i NATO's udvidelsesproces, Membership Action Plan (MAP).

Forsvarsministeriet har i 2003 gennemført møder på embedsmandsniveau i Kroatien med henblik på en udvidelse af samarbejdet. Udover SEEI aktiviteterne forventes

August

21. august – Danske F-16 fly indsat mod fjendtlig styrke i Afghanistan.

25. august – Dansk F-16 fly indsat mod fjendtlig styrke i Afghanistan ved et hulekompleks.

der gennemført ekspertrådgivning bl.a. på områderne demokratisk kontrol med de væbnede styrker, sikkerheds- og forsvarsreformer, ligesom rådgivning og konferenceaktiviteter på værnepligtsområdet ses at være relevant. Endvidere forventes Danmark at finansiere et sponsorat til Serbien-Montenegro på Geneva Center for Security Policy, ligesom Danmark finansierer en kroatisk elev på det fælles baltiske forsvarsakademi, BALTDEFCOL. Således bliver der skabt synergi mellem Danmarks forskellige samarbejdselementer. Endelig blev det overvejet, om der kan samarbejdes på det fredstøttende område, eksempelvis ved gennemførelse af fælles øvelsesaktiviteter.

I Bosnien-Hercegovina, syntes arbejdet med at gennemføre omfattende forsvarsreformer at være inde i en positiv udvikling, om end konkrete resultater fortsat afventes. Selvom landet endnu ikke er medlem af PfP ses der imidlertid at være basis for visse samarbejdsaktiviteter. Danmark støttede således "Peace Support Operations Center" i Sarajevo. Centeret har til formål at uddanne officerer fra Bosnien-Hercegovinas væbnede styrker med henblik på deltagelse i fredstøttende operationer. Den fælles uddannelse skal styrke integrationen af de forskellige befolkningsgrupper i Bosnien-Hercegovinas væbnede styrker og skal således ses som en støtte til Bosnien-Hercegovinas bestræbelser på at udvikle et fælles forsvar. Centeret er blevet til på britisk initiativ, og det blev udover Danmark støttet af Finland, Frankrig, Holland, Norge, Polen, Schweiz, Sverige, Tyrkiet, Ungarn og USA. Chefen for centeret blev en dansk brigadegeneral, og centeret blev fra dansk side derudover støttet finansielt samt med en militærrådgiver.

38

Hærens UAV (Unmanned Aerial Vehicle) "Tårnfalken" Foto: Flyvertaktisk Kommando.

August

29. august – Christiania-udvalget udskriver en åben idekonkurrence om forslag til helhedsplan for Christiania-området.

30. august – Danske F-16 fly indsat mod fjendtlig styrke i Afghanistan.

Revision af NATO's forsvarsplanlægning

På dansk initiativ blev det under NATO forsvarsministtermødet i juni 2003 formelt besluttet at igangsætte en revision af NATO's forsvarsplanlægning.

NATO's fælles forsvarsplanlægning er en af Alliancens hjørnestene, idet den er midlet til at udvikle og tilvejebringe de nødvendige styrker og kapaciteter til løsning af NATO's samlede opgavekompleks (kollektivt forsvar, krisestyring og fredsstøttende operationer). Det er vigtigt for Danmark og for NATO, at planlægningen er effektiv, og det er med henblik på at sikre, at effektiviteten fastholdes og styrkes, at Danmark har taget initiativ til en tilpasning.

I de seneste år har der været fornyet fokus på NATO's forsvarsplanlægning, som ikke i fuldt omfang har leveret de styrker og kapaciteter, der har været brug for. Efter ophøret af den kolde krig er trusselsbilledet grundlæggende forandret, og Alliancens opgavespektrum ændret og udvidet markant. Fremtidens trusler er omskiftelige, usikre, komplekse og flertydige, hvilket stiller krav til, at planlægningen er i stand til at producere styrker og kapaciteter til udførelse af en bred vifte af opgaver med kort varsel og i et måske ukendt miljø. Hertil kommer, at vi, i relation til moderne kapaciteter, efterstræber øget interoperabilitet mellem USA og de europæiske allierede. På alle disse områder har NATO's fælles forsvarsplanlægning en vigtig rolle at spille.

Generelt er der brug for en mere kapacitetsbaseret planlægning, dvs. en planlægning, som har fokus på at dimensionere og opstille styrker med afsæt i, hvordan en modstander vil kunne være udrustet og vil kæmpe, frem for hvem modstanderen kunne være, eller hvor krigen ville skulle føres. Der er dog ikke behov for en fuldstændig omlægning af den fælles forsvarsplanlægning, men snarere en justering af de eksisterende elementer. Der er med andre ord behov for et "service-eftersyn" af forsvarsplanlægningen.

For at initiere drøftelserne af principper og konkrete justeringer, og for at yde et aktivt bidrag til processen, var Danmark vært ved et seminar i København den 18. – 19. september 2003 om revision af NATO's forsvarsplanlægning for samtlige allierede, de syv inviterede lande og relevante NATO repræsentanter.

Forsvarsministeren indledte seminaret og signalerede med sit indlæg den betydning, man fra dansk side tillægger NATO's forsvarsplanlægnings effektivitet, og den betydning forsvarsplanlægningen har for Alliancens samhörighed og troværdighed.

September

3. september – Finansudvalget tiltræder en afhændelse af ejendommen Sølvgade 28 til en privat investor for ca. 10 mio. kr.

5. september – Forsvarsministeren deltager i en officiel overdragelsesceremoni på Hirsholmene, idet Hirsholmene pr. 1. januar 2003 blev overdraget til Miljøministeriets ressort.

Forsvarsministeren lagde i sit indlæg endvidere vægt på behovet for større gennemsigtighed i forsvarsplanlægningsprocessen, idet målet er at skabe et mere sammenhængende billede af, hvordan Alliancens ambitionsniveau kan opfyldes på baggrund af det kapacitetsmæssige afsæt. Der burde være større opmærksomhed på mulige problemområder og de risici, der er forbundet hermed. Desuden betonedes forsvarsministeren behovet for tilnærmelse og større tilknytning mellem national forsvarsplanlægning og NATO's forsvarsplanlægning, således der fortsat tages højde for nationernes behov for at opretholde balancerede forsvar. Endelig nævnte forsvarsministeren behovet for større NATO fokus på output – dvs. nationernes evne og vilje til at bidrage til Alliancens operationer. Forsvarsplanlægningsprocessen burde give nationerne et så stort ejerskab som muligt, da dette ville tilskynde til større målopfyldelse.

Seminarer var kendetegnet ved en konstruktiv tilgang fra alle deltagere. Den uformelle og frie debat bidrog til, at rammerne for revisionen kunne lægges fast, ligesom der fremsattes en række gode forslag til konkrete forbedringer af planlægningen. Efter seminarer er drøftelserne fortsat i NATO's forsvarsgennemgangskomiteé, og Danmark fastholder sin aktive rolle i processen. På forsvarsministrenes møde i december blev der gjort status for revisionen, og yderligere retningslinier blev udstukket med henblik på, at forsvarsministrene i juni 2004 vil kunne godkende en revideret forsvarsplanlægningsproces for Alliancen.

40

NATO Response Force

Den 15. oktober 2003 blev NATO's ny reaktionsstyrke – NATO Response Force (NRF) – indviet ved en ceremoni i Brunssum, og allerede måneden efter gennemførte NRF den første øvelse i Tyrkiet. Dette skete mindre end et år efter, at NATO's stats- og regeringschefer på topmødet i Prag i november 2002 havde besluttet at etablere styrken. Det er første gang i Alliancens historie, at den kommer til at råde over en værnssfælles styrke under samme kommando bestående af land-, sø- og luftmilitære styrker foruden bidrag af specialstyrker. Styrken er et konkret udtryk for NATO's bestræbelser på at omstille sig til det 21. århundredes trusler. I modsætning til tidligere, hvor Alliancen primært var en defensiv og reaktiv alliance, er der nu i langt højere grad behov for fleksible styrker, der kan indsættes globalt med meget kort varsel, så en krise kan håndteres så tidligt som muligt. NRF vil være en slagkraftig, veluddannet og veludrustet styrke, der opfylder dette formål. Der vil være tale om en styrke på omkring 20.000 soldater, der vil kunne støtte gennemførelsen af operationer i hele spektret af Alliances opgaver.

September

10 september – Statsrevisorenes beretning om forsvarets forvaltning af lønbetaling og årsværk.

11. september – Forsvarsministeren modtager besøg af NATO's generalsekretær Lord Robertson. På mødet drøftes bl.a. NATO's kapacitetsinitiativer, internationale operationer, NATO's transformation samt udviklingen af dansk forsvar.

Et lige så vigtigt formål med NRF er at tjene som katalysator for den nødvendige omstilling af Alliancens styrker og kapaciteter, herunder ikke mindst i de enkelte lande, ved at fokusere og fremme udviklingen af de styrker, som landene tilmelder NRF på rotationsbasis. Da der vil være tale om forskelligartede, multinationale bidrag, vil den enkelte NRF skulle gennemgå en længerevarende trænings- og certificeringsproces, inden den vil være fuldt operationsdygtig og klar til at være i beredskab i et halvt år. Der vil endvidere stilles særlige krav til styrkernes beredskab, træning og teknologiske niveau. Et vigtigt element er således, at landene ikke tilmelder de samme faste bidrag til NRF, men at der hvert halve år roteres forskellige bidrag gennem NRF. Derved vil NRF tjene som løftestang for udviklingen af det medlemslandenes forsvar.

Det er planen, at de første dele af NRF skal være operationsklar hurtigst muligt og ikke senere end i oktober 2004. I oktober 2006 skal styrken være fuldt operationsklar. Danmark deltager med bidrag fra alle tre værn i de første fire NRF'er, der dækker perioden frem til juni 2005. Det er hensigten, at øge omfanget af de efterfølgende danske bidrag.

Foto: Hærens Operative Kommando

September

18. september – Danske F-16 fly indsættes mod fjendtlig styrke i Afghanistan ved et hulekompleks.

28. september – Danske F-16 fly indsættes mod fjendtlig styrke i Afghanistan.

30. september til 2. oktober – Forsvarsministeren besøger de danske soldater i Irak.

Kapitel 3

Forsvarets Auditørkorps

Forsvarets Auditørkorps har som militær anklagemyndighed ansvaret for efterforskning og påtale i militære straffesager. Dette indebærer efterforskning og efterfølgende behandling af militære straffesager i ind- og udland, herunder indbringelse for retten af de sager, der ikke afgøres udenretligt.

Forsvarets Auditørkorps er som myndighed uafhængig i forhold til det militære forsvar i øvrigt. Denne uafhængighed er sikret ved en organisatorisk placering uden for forsvarets kommandosystem. Generalauditøren og auditørerne refererer ikke til de militære chefer, men direkte til forsvarsministeren. Den militære anklagemyndigheds opbygning og opgaver inden for straffeprocessen er ved behandlingen af militære straffesager således i alt væsentligt de samme, som gælder for den civile anklagemyndighed.

Forsvarets Auditørkorps er struktureret med en generalauditør og fire auditører, hvoraf den ene er udnævnt til vicegeneralauditør. Auditørerne assisteres af et antal auditørfuldmægtige (efterforskere) og juridiske fuldmægtige samt kontorpersonele. Auditørkorpset har kontorer i København og i Karup. Generalauditøren og auditørerne samt auditørfuldmægtigene er alle uddannet i politiet og for de førstnævntes vedkommende tillige i den civile anklagemyndighed.

I de alvorligste sager, eksempelvis sager der involverer dødsfald, alvorlig legemsbeskadigelse, volds- og sædelighedskriminalitet m.v., iværksætter Forsvarets Auditørkorps altid en efterforskning med det samme. Dette gælder i Danmark såvel som hos de udsendte styrker. Auditørerne og auditørfuldmægtigene kan med kort varsel tage af sted med henblik på efterforskning på gerningsstedet, bl.a. med det formål at sikre nødvendige bevismidler.

2003 var et år, hvor forsvarets internationale engagement kom i fokus – også hos Forsvarets Auditørkorps. Alene i Irak var Forsvarets Auditørkorps i løbet af 2003 af sted seks gange i efterforskningsøjemed, første gang kun få dage efter styrkens ankomst. Det har i alle tilfælde været i forbindelse med skudepisoder, heraf fem med dødelig udgang. I alle disse sager har efterforskningens overordnede mål været at fastslå, hvorvidt den soldat, der affyrede det dræbende eller sårende skud, har handlet inden for grænserne af lovlig magtanvendelse eller lovlig nødværge.

Oktober

1. oktober – det danske F-16 bidrag til operation Enduring Freedom i Afghanistan hjemtages.

1. oktober – De to patruljeskibe – Viben og Ravnen – der siden starten af april har deltaget i operation Active Endeavour i Middelhavet hjemtages.

Efterforskningen indledes som regel med en undersøgelse af gerningsstedet, bl.a. for hurtigst muligt at sikre eventuelle bevismidler og spor, fx våben. Såfremt man ikke umiddelbart kan undersøge et gerningssted, fx pga. mørkets frembrud, kan det være nødvendigt at foranstalte bevogtning af stedet for at forhindre uvedkommende adgang særligt, hvis episoden har fundet sted i civilt terræn.

Herudover er vidneafhøringer naturligvis en vigtig del af efterforskningen, og i forbindelse med en skudepisode er det af afgørende betydning at afhøre den soldat, der har affyret skuddet. Soldaten vil efter omstændighederne evt. blive afhørt med en sigtets rettigheder, hvilket bl.a. indebærer, at han eller hun ikke har pligt til at udtale sig. Men også en række andre personers vidneudsagn vil – afhængig af den konkrete sag – være essentielle for at klarlægge hændelsesforløbet.

*Challenger og Gulfstream III fly ved
Sønder Strømfjord i Grønland
Foto: Flyvevåbnets Fototjenester*

43

Selv om de overordnede principper for efterforskning er de samme i Danmark og i udlandet, vil efterforskning i udlandet ofte være forbundet med særlige vanskeligheder. Sproglige barrierer vil nødvendiggøre tolkebistand, ligesom der må tages hensyn til eventuelle kulturelle forskelle. Eksempelvis insisteres der undertiden fra implicerede irakeres side på kollektiv afhøring. Desuden er den sikkerhedsmæssige situation i det pågældende område med til at sætte rammerne for efterforskningen. I en konkret sag har efterforskerne været tvunget til at afstå fra vidneafhøring, idet der pga. fjendtlighedsindet adfærd fra de pågældende irakeres side ikke kunne garanteres for personellet sikkerhed i den pågældende situation.

Når efterforskningen er tilendebragt, bliver materialet vurderet af Forsvarets Auditørkorps' jurister, og en auditør afgør, hvorvidt der er grundlag for at rejse en militær straffesag eller om påtale skal undlades, fx fordi der ikke objektivt foreligger et strafbart forhold eller pga. bevisets stilling. I de ovennævnte skudepisoder har vurderingen været, at den pågældende soldat har handlet inden for rammerne af lovlig magtanvendelse.

Oktober

3. til 4. oktober – Forsvarsministeren deltager i uformelt EU-forsvarsministtermøde i Rom. På mødet drøftes bl.a. oprettelsen af et Europæisk Agentur for Forsvarsmateriel og forholdet mellem EU og NATO.

Kapitel 4

Forsvarets kommunikation

2003 har stået i forandringens tegn. Debat om åbenhed og kommunikation har været kendetegnende for året både internt og eksternt. Internt nedsatte forsvarsministeren en arbejdsgruppe med repræsentanter fra forsvaret og medieverdenen, der i juni 2003 afleverede rapporten "Rapport vedrørende forsvarets informationspolitik". Såvel forsvarets ledelse, politikere som presse gav udtryk for et ønske om forandring og større åbenhed. Forandringsprocessen blev intensiveret i 2003 og fortsætter i 2004.

Forandringen hænger sammen med et ønske om at forbedre forsvarets kommunikation og skabe større åbenhed. Der er et stykke vej endnu, men der arbejdes på fuldt tryk på alle fronter lige fra at opbygge et fælles strategisk grundlag for forsvarets kommunikation til arbejdet med den daglige kommunikation i hverdagen. Der skal nu engang være sammenhæng i kommunikation – sammenhæng mellem ord og handling.

44

Kommunikationspolitik

I forlængelse af Forsvarsministeriets "Rapport vedrørende forsvarets informationspolitik". Arbejdede Forsvarskommandoen videre på at skabe forsvarets kommunikationsstrategiske platform med en række underliggende strategier for intern kommunikation, elektronisk kommunikation, profil, mediehåndtering, krisekommunikation og sprogpolitik. Arbejdet hænger tæt sammen med forsvarets fem grundværdier: Troværdighed, åbenhed, tillid, selvstændighed og ansvarlighed.

Dele af kommunikationspolitikken er allerede taget i brug, herunder de fem grundregler for kommunikation:

- Åbenhed
- Medarbejderne først
- Vi siger sandheden
- Ingen beslutning uden kommunikationsovervejelser
- Nærhed – den, der ved noget, skal være den, der udtaler sig

Arbejdet med det kommunikationsstrategiske grundlag, der også omfatter praktiske

Oktober

8. til 9. oktober – Der afholdes uformelt NATO forsvarsministermøde i Colorado Springs, USA. På mødet drøftes bl.a. internationale operationer, anvendeligheden af Alliancens styrker, NATO Response Force og udviklingen af NATO's kommandostruktur. NATO forsvarsministre mødes endvidere med Ruslands forsvarsminister,

hvor fokus for drøftelserne var på de russiske forsvarsreformer, NATO-Rusland samarbejdet og terrorisme.

vejledninger og værktøjer, fortsætter i 2004. Målgruppeanalysen i 2004 og erfaringerne med en foreløbig kommunikationspolitik – udgives i 2004 – skal danne grundlag for forsvarets kommunikationspolitik, der planlægges udsendt i 2005–06. Forsvarets værdier skal gennemsyre kommunikationspolitikken og en intern kampagne i 2004 skal sætte fokus på værdierne.

Patrulje i Irak i en Eagle, Pansret spejderkøretøj. Foto: Hærens Operative Kommando

45

Målgruppeundersøgelse

Behovet for et større kendskab til forsvarets interesser kunne ikke opfyldes i 2003 af økonomiske hensyn, men undersøgelsen blev planlagt og forberedes gennemført i 2004. Målgruppeundersøgelsen er et led i arbejdet med udviklingen af forsvarets kommunikationspolitik og skal således give forsvaret et større kendskab til målgrupperne, deres forventninger til forsvarets kommunikation, deres informationsbehov og medievaneer m.m. Undersøgelsen omfatter forsvarets 10 overordnede interessentgrupper:

- Medarbejdere
- Unge
- Personelorganisationer og talsmænd
- Højere læreanstalter (inkl. forskere)
- Journalister
- Politikere
- Den brede befolkning: a) uden relation til forsvaret og b) med relation til

Oktober

10. oktober – Folketingets vedtager B 1 (94 for – 15 imod) om styrkelse af det danske bidrag til den multinationale sikringsstyrke i Irak – styrkelse med ca. 90 personer i form af et reduceret panserinfanterikompagni samt et ingeniøretachment.

13. til 16. oktober – Forsvarsministeriet afholder et seminar med titlen "The Personnel Aspects of Downsizing" i Sibenik, Kroatien. Seminaret afholdes inden for rammen af NATO's South Eastern European Initiative (SEEI) i samarbejde med Kroatien og med deltagelse af landene i Sydøsteuropa-regionen.

forsvaret

- Forsvarspositive og forsvarsnegative organisationer
- Chefer og personaleansvarlige i det offentlige og private
- Allierede

Udbygningen af forsvarrets profil og internetportal

Arbejdet med forsvarrets visuelle profil fortsatte i 2003. Designmanualen blev opdateret og omfatter nu også et fælles webdesign m.m. Internetportalprojektet blev intensiveret i 2003. I første fase blev forsvarsportalen www.forsvaret.dk etableret. Portalen bliver en del af Forsvarsministeriets internetportal, der var under hastig udvikling i 2003 med henblik på en lancering i 2004. Med Forsvarsministeriets internetportal får internetbrugerne en fælles genvej til alle hjemmesider i forsvaret.

Initiativet til et webnetværk blev fulgt op af uddannelse af webredaktører og webadministratorer, der tidligt i processen blev uddannet i det nye fælles opdateringssystem – et såkaldt "Content Management System" (CMS). Deres input og erfaringer blev taget med i planlægningen af næste fase, der omfatter udvikling af mere funktionalitet i 2004.

Forsvarsministeriets koncernfælles internetportal – genvejen til hjemmesider i forsvaret – skal lette brugernes vej til information på forsvarrets hjemmesider og er et af initiativerne for at skabe mere åbenhed.

En styrkelse af den interne kommunikation

"Medarbejderne først" er ikke bare en grundregel. Det er også en grundlæggende værdi i forsvaret. Hensynet til dem, deres pårørende, operationssikkerheden og vores allierede kan betyde visse begrænsninger i åbenheden, men kan ikke bruges som begrundelse for ikke at ville udtale sig eller være åben. Forsvaret skal altid bestræbe sig på at forklare sig bedst muligt og som minimum forklare årsagen til, at det kan være nødvendigt i nogle situationer at være tilbageholdende. Medarbejderne som virksomhedens ambassadører kræver velinformerede medarbejdere. Derfor var et af initiativerne i 2003 at styrke den interne kommunikation med et fælles medarbejderblad til alle medarbejdere.

Oktober

14. oktober – Et memorandum of understanding vedrørende bilateralt forsvarssamarbejde underskrives af den kroatisk vice-forsvarsminister og Forsvarsministeriets departementschef, Anders Trolborg.

22. oktober – Finansudvalget tiltræder, at Flyvestation Skagen afhændes til Skagen Kommune for ca. 4,7 mio. kr.

Åbenhed

Arbejdet med åbenheden foregik på alle fronter lige fra udvikling af det strategiske grundlag og en kommunikationsplan for 2004 til det konkrete i hverdagen også kaldet "den daglige kommunikationsdrift". Nøgleordet var "åbenhed i praksis". I praksis stillede forsvaret op i diverse netværk, servicerede dagligt journalister både hjemme og i missionsområderne, stillede medarbejdere til rådighed som deltagere i diverse medier, herunder TV, afholdte en række foredrag, bidrog til bøger om kommunikation, samarbejdede med studerende om kommunikationsprojekter og endelig filmede et DR dokumentarhold personer i forsvarets topledelse i flere måneder midt i en hektisk forligsproces.

Forligskommunikation

Åbenhed var også nøgleordet, da forsvaret for første gang med forsvarsministerens accept offentliggjorde sit eget militærfaglige bud på forsvarets udvikling. Det vakte opsigt. Også internt var der større åbenhed om forligsforberedelserne end nogen sinde før. Der blev iværksat en intern minikampagne med en kombination af personlig kommunikation (især via information til cheferne, der informerede medarbejderne) og massekommunikation i form af informationsskrivelse fra Forsvarskommandoen i diverse tjenesteblande, temasider på intranet og internet og senest en informationsskrivelse fra Forsvarskommandoen med status på forligsprocessen. Det skabte naturligvis en vis forventning om information i alle faser af arbejdet. Forståeligt, men det er ikke muligt.

I perioder er der behov for, at det politiske niveau får en nødvendig "manøvfrihed" til at drøfte og få belyst forskellige muligheder, uden at det gøres til genstand for offentlig debat eller skaber unødigt uro på forsvarets tjenestesteder. En kampagneplan for forliget 2004 blev til gengæld udarbejdet for at imødekomme informationsbehovet både internt og eksternt.

Kommunikationstjeneste

Også kommunikationsorganisationen blev endevendt i forbindelse med forligsforberedelserne. Det førte til et oplæg til en ny kommunikationsorganisation, som hvis den bliver godkendt politisk vil betyde en samordning af kommunikationsressourcerne og mere koordination. Målsætningen er at organisere sig bedre til at varetage både den mere langsigtede, strategiske del af kommunikationen, den skal

Oktober

20. til 22. oktober – Forsvarsministeren aflægger officielt besøg i Spanien. Drøftelserne med den spanske forsvarsminister fokuserede på reformering af de nationale forsvar, NATO's transformation og bilateralt samarbejde.

23. til 24. oktober – Statsministeren besøger de danske soldater i Kosovo.

positionere og legitimere forsvaret i befolkningens øjne, og den mere kortsigtede og presseorienterede indsats skal forhindre, at potentielt dårlige historier udvikler sig til ridser i omdømmet til skade for den mere langsigtede indsats og rekrutteringen. Forsvaret skal også i fremtiden fremstå som en attraktiv arbejdsplads, der kan tiltrække en tilpas kvalitativ del af den unge generation til at udfylde geledderne på manuelt, mellemleder og lederniveau. Det fordrer et positivt omdømme i befolkningen, særligt i en situation hvor forsvaret forbereder en foryngelse af medarbejderskaren og dermed en større personelomsætningshastighed.

Pressekontakt – og et nyt redskab

Kontakten til pressen kræver en professionel presseadfærd i samspil med mediernes repræsentanter og bygger på respekt for mediernes arbejdsvilkår. Forsvaret formidler fakta og information korrekt og sagligt. Kun derved kan troværdigheden bibeholdes. Tilgængelighed, enkelhed og hurtighed er forudsætninger for et godt samarbejde med massemedierne.

Blandt et af de mere konkrete initiativer mht. relationer til massemedierne var udviklingen af kursus i egenbeskyttelse for journalister. Tilgængelighed, en åben, venlig og imødekommende adfærd var nøgleordene. Journalister blev dagligt serviceret både hjemme og i missionsområderne, og der blev arbejdet ihærdigt på at udvikle en form for måling. En mediestatistik blev udviklet og taget i brug som internt værktøj.

Den daglige pressekontakt omfattede bl.a.:

- Besvarelse af mediehenvendelser
- Identifikation af ressourcepersoner til besvarelse af journalisternes spørgsmål
- Henvisning af journalisten til den rigtige myndighed
- Opretholdelse af et svarberedskab på døgnbasis.

Kendetegnende for kommunikationsområdet i hele 2003 var et stadig tættere samarbejde mellem Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen for i fællesskab at skabe den større åbenhed og cementere forandringen.

Oktober

28. oktober – Forstærkningen af den danske styrke deployeres til Irak.

Forsvarets TV og Mediecenter

De moderne massemedier, og ikke mindst de elektroniske medier, har en enorm indflydelse på samfundet og præger i høj grad udvikling og den politiske agenda. Derfor er det nødvendigt for organisationer og virksomheder at være synlige i massemedierne, når fremtidens unge skal rekrutteres og visioner opfyldes.

Forsvaret i Danmark bliver i disse år mindre synligt i gadebilledet. Mange opgaver foregår i udlandet. Men opgaverne bliver udført, historierne er der, de fortjener at blive fortalt: Derfor Forsvarets TV og Mediecenter.

I dag er Forsvarets TV og Mediecenter et professionelt mediecenter, der laver dokumentar og ugentlige magasinprogrammer. Samtidig øger vi indsatsen internt i forsvaret, fra tv på nettet til undervisningsfilm og medietræning af nøglepersonel. Centret er organisatorisk et selvstændigt center under Forsvarsakademiet, der i stadig stigende grad koordinerer produktionen med Forsvarskommandoens Presse- og Informationssektion.

Forsvarets TV og Mediecenter er hele tiden i rivende udvikling og i en tid, hvor billeder og information er et våben i krig, er en professionel film, TV og internetafdelinger en vigtig brik.

49

Mediekonvergens er nøgleordet, når Forsvarets TV og Mediecenter skaber rammerne for det kreative arbejde. I Skovlunde, vest for København, ligger centrets lokaler. Her arbejder journalister, fotografer, redigeringsteknikere og mange andre specialister dagligt på kryds og tværs af flere elektroniske medier. Rygraden i produktionen er de tre stationære redigeringssuiter samt grafikafdelingen. I felten råder centret over otte tv-kameraer i forskellige digitale formater. Undervisning og medietræning sker i Forsvarets TV og Mediecenters moderne lokaler, der også kan danne ramme for samproduktioner og enkeltprojekter inden for flere medier. Forsvarets TV og Mediecenters ekspertiser er: Dokumentation, TV-produktion, informationsfilm, konsulentbistand, Internetløsninger, medietræning, kommunikation, filmhistorisk arkiv, reklamefilm, PR og pressekontakt og web-TV.

Forsvarets TV og Mediecenter på mission

Den 2. juni 2003. Danske soldater steg på flyet i Karup med kurs mod Irak. Med dem var to mand fra Forsvarets TV og Mediecenter. De dannede det, centret kalder et "Mission Information Team" (MIT) og skulle følge missionen de næste fem-seks

November

3. til 4. november – Forsvarsministeren besøger de danske soldater i Kosovo.

3. til 4. november – Forsvarsministeren rejser til Kosovo sammen med sine nordiske kollegaer for at se på forholdene i området, særligt koncentreret om mulighederne for et fælles nordisk samarbejde i KFOR. Forsvarsministeren besøger herunder den danske bataljon. Han vises bl.a. rundt i det danske operationsområde.

uger for at dokumentere deployeringen. Holdet bestod af journalist Thomas Jerichow og fotograf Alex Berg. Begge har en fortid i hæren og er udrustet som resten af soldaterne.

Hovedopgaven var at sende TV-billeder hjem til Forsvarets TV og Mediecenter i Skovlunde, hvor de derefter blev tilbudt danske og internationale TV-stationer samt sendt i centrets egne TV og internet-programmer. Holdet skulle også producere en film til uddannelsen af DANCON Irak hold 2. Filmen skulle give de næste hold et indtryk af forholdene i det danske ansvarsområde. Samtidig skulle Thomas Jerichow hjælpe chefen, oberst Niels Bundsgaard, og missionens presseofficer med at håndtere den voldsomme presseinteresse, forsvaret forventede.

TV-holdet blev transporteret, sammen med resten af styrken, til gennemgangslejren Eagle 3 i det nordlige Kuwait. Her var det meningen, at danskerne skulle akklimatiseres i en uges tid, men allerede efter to dage begyndte de første danske enheder at krydse grænsen til Irak. Optageholdet var med ved grænsen og sendte et telefoninterview hjem til TV2's morgen-TV, mens lastbilerne krydsede grænsen i baggrunden. Derefter kørte holdet til Kuwait City, hvor det lykkedes at satellit-linkede billeder og interviews fra dagens begivenheder til TV2 i Odense. Fra Forsvarets TV og Mediecenter i Skovlunde blev billederne sendt videre så også Danmarks Radio, samme aften, kunne vise de første danske enheder i Irak.

Mens de første enheder gik i gang med at bygge i Irak, tog optageholdet tilbage til gennemgangslejren i Kuwait, men allerede dagen efter var der bud efter holdet igen. De blev vækket klokken 2 om morgenen af vagthavende officer, der meddelte, at oberst Bundsgaard havde behov for holdet oppe i ansvarsområdet. Der var afgang 20 minutter efter!

November

10. til 12. november – Hans Kongelige Højhed Kronprins Frederik besøger de danske soldater i Kosovo.

15. november – Fem soldater overtager ansvaret for beskyttelsen af Udenrigsministeriets personel i Bagdad.

Forhindrebanen ved hjemmeværnets gruppekamp på Bornholm – en af mange udfordringer. Foto: Karsten Rasmussen.

51

De mange hundrede kilo udstyr blev pakket i lyntempo, og camp Eagle 3 blev forladt fem dage før, det var planlagt. Oppe i ansvarsområdet havde en patrulje dræbt en bevæbnet iraker, og nu bankede den danske presse på for alvor for første gang. Mens missionens presseofficer skrev pressemeddelelser, hjalp holdet fra Forsvarets TV og Mediecenter TV-stationerne.

TV2 sendte samme dag et optagehold med kurs mod Irak. Holdet fra Forsvarets TV og Mediecenter havde kontakt med journalisten og servicerede ham, mens han ventede på visum i Kuwait. Den direkte kontakt og missionens åbenhed overfor TV2 journalisten skabte fra begyndelsen en god tone i samarbejdet. TV2 endte med at være fremme i missionsområdet i tide til at dække kommandooverdragelsen fra briter til danskere. Ellers lykkedes det ikke pressen at komme ind i området, hvilket gjorde Forsvarets TV og Mediecenters billeder eftertragtede hos samtlige TV-stationer.

Fra Forsvarets TV og Mediecenter i Skovlunde distribueredes dagligt optagelser fra danskernes hverdag, mens de etablerede sig i missionsområdet. Optageholdet vurderede ud fra journalistiske kriterier, hvilke vinkler der ville interessere pressen, og lavede nogenlunde de samme historier, som civile optagehold ville have gjort.

November

17. november – Forsvarsministeren deltager i EU-forsvarsministerråd i Bruxelles. Der drøftes bl.a. udvikling af ny overordnet målsætning for militære kapabiliteter frem mod 2010.

19. november – Forsvarsministeren modtager besøg af SACEUR, general James Jones. På mødet drøftes bl.a. tilpasningen af NATO, herunder udviklingen af NATO Response Force og justeringen af Alliancens kommandostruktur.

Rent praktisk arbejde optageholdet fra Forsvarets TV og Mediecenter dog under helt andre forhold end deres civile kolleger ville have gjort. Størst bekymring over de primitive forhold vækkede det fintfølende udstyr. Kameraer, mikrofoner og computere syntes ikke om sandstøv eller en 65 grader varm bil i timevis. Det meste af udstyret klarede dog strabadserne og overlevede de seks uger.

Optageholdet valgte at blive i Al Quarna sammen med CIMIC-enheden. Herfra sendtes over den næste måned mere end 50 timers optagelser hjem. Optagelser, der blev anvendt på samtlige danske TV-stationer og blev set af mere end 15 millioner danskere i løbet af missionens første fire måneder. Optageholdet forlod Irak den 14. juli.

Forsvaret vil bygge videre på de positive erfaringer med at lade Forsvarets TV og Mediecenter dokumentere opgavernes løsning langt fra den danske hverdag. Historierne er der, de fortjener at blive fortalt!

Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste (FOV)

Informationssektionen i FOV skal "informere om forsvaret, dets baggrund og virke, herunder fremme indbyrdes forståelse og samarbejde mellem befolkningen og forsvaret". FOV anvender i denne forbindelse mange forskellige fora og medier.

FOVs informationsaktiviteter

"Nyhedsbrev fra Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste" udkom i 2003 i 16, 20 eller 24 sider hver 14. dag i ca. 6.250 eksemplarer. Nyhedsbrevet er et gratis, offentligt medie. Nyhedsbrevet formidler nyheder om dansk forsvar og dansk forsvars- og sikkerhedspolitik gennem journalistiske, loyale og saglige tema- og nyhedsartikler, baggrundsartikler og portrætter. Nyhedsbrevets primære målgruppe er civile personer, der i deres daglige virke har behov og interesse for mere uddybet information om forsvaret (f.eks. politikere, journalister, forskere og undervisere).

Temahæfter. Målsætningen med FOVs temahæfter er at sikre, at bl.a. lærere i samfunds-fag eller andre relevante fag, hvor undervisning i forsvars- eller sikkerhedspolitik kan indgå, har aktuelle publikationer at basere deres undervisning på. Temahæfterne målrettes som oftest mod ungdomsuddannelserne, men de vil i vid udstrækning også kunne benyttes i folkeskolens ældste klasser og i øvrigt kunne læses af andre personer med interesse for de omhandlede emner. I 2003 blev der

November

24. november – Forsvarsministeren deltager i nordisk forsvarsministermøde og nordisk-baltisk forsvarsministermøde i Saltsjöbaden udenfor Stockholm. På møderne drøftes bl.a. udviklingen af NORDCAPS, fremtidigt samarbejde om styrkeindsættelse i Kosovo og den generelle udvikling inden for NATO.

26. november – Formanden for NATO's militærkomité, general Harald Kujat, besøger forsvarsministeren i forbindelse med sit officielle besøg i Danmark. På mødet drøftes bl.a. operationerne i Irak og Afghanistan, samt udfordringerne for NATO's udvikling.

udgivet to temahæfter: "Nye Krige" af seniorforsker ved IIS Mikkel Vedby Rasmussen og "Det danske totalforsvarssamarbejde" skrevet af medarbejdere ved FOV.

Aktuelt om... -Temahæfter. Målsætningen er at udgive nogle forholdsvis små, men alligevel saglige og grundige hæfter om dansk forsvar. Hæfterne har en fast, redaktionel linie, et ensartet, genkendeligt lay-out og er rettet mod folkeskolens ældste klasser, mod ungdomsuddannelserne og andre undervisningsinstitutioner, men vil også have et publikum blandt opinionsdannere og forsvarspolitisk interesserede. I 2003 blev der udgivet to hæfter. Et om værnepligten set i et historisk perspektiv og et om det danske styrkebidrag i Irak-konflikten. Desuden udkom hæftet om terrorens trusler mod samfundet og sikkerheden i en 2. udgave.

Freds- og Konfliktspillet er et sikkerhedspolitisk spil, som kan spilles af mange målgrupper – unge som voksne. Spillerne fordeles i grupper, der repræsenterer forskellige lande. Under ledelse af en spilleder er det opgaven at styre sit land gennem de mange virkelighedstro konflikter og ved "*learning by doing*"-princippet opleve, hvor kompliceret løsningen af den virkelige verdens konflikter er. Deltagerne skal bibringes en forståelse for, at kriseløsning primært foregår ved økonomiske og diplomatiske midler. Først når de er udtømte, kan våbenmagt blive en sidste udvej. Spillet skal afspejle konflikter i en fiktiv verden med de sikkerhedspolitiske udfordringer og problemstillinger, den "virkelige verden" står overfor. I 2003 blev der gennemført to ugentlige spil i Forsvarets Hus i Ungdomsbyen i Rødovre, hovedsagligt med skoleklasser fra folkeskolens ældste klasser. Desuden har en lang række spilledere ved tjenestesteder over hele landet gennemført et stort antal spil.

"Check Point One" er FOVs mobile undervisnings- og udstillingscenter. Med fokus på dansk forsvars internationale engagement er "Check Point One" den visuelle dimension i en skolepakke med folkeskolens ældste klasser som den primære målgruppe. "Check Point One" bemannes af undervisere fra FOV, men i tilknytning til besøg på folkeskoler rekvireres fra nærmeste tjenestested et køretøj og to militære personer, der begge har været udstationeret på en af de i "Check Point One" omtalte missioner i udlandet. "Check Point One" besøgte i 2003 105 skoler, hvor i gennemsnit to 9. eller 10. klasser kom gennem to undervisningslektioner hver. I alt modtog flere end 4.000 elever undervisning i "*Check Point One*".

Udstillinger. FOV producerer aktuelle udstillinger til brug primært uden for forsvaret. Derudover koordineres større udstillingsarrangementer for det øvrige forsvar. Endvidere produceres specielle særudstillinger i samarbejde med forsvarets myndigheder. I 2003 blev der produceret en udstilling om det danske styrkebidrag til konflikten i Irak og en udstilling om søværnets deltagelse i operation Active

November

26. november – Finansudvalget tiltræder en projekteringsbevilling på ca. 12 mio. kr. til et projekt, der vedrører en planlagt renovering af de grå stokke i Nyboder. Den samlede udgift til projektets gennemførelse skønnes til ca. 150 mio. kr.

27. november – Finansudvalget tiltræder, at dele af Holbæk Kaserne afhændes til en privat investor for ca. 17 mio. kr.

Endeavour ved Gibraltar. Udstillingen om flyvevåbnet blev udvidet med en sektion om EPAF-samarbejdet på basen i Manas, Kirgisistan, og i den forbindelse blev der udgivet et 24 sideres hand-out.

Temadag om søredning og badesikkerhed. I samarbejde med flyvevåbnet og søværnet gennemførtes en temadag om søredning og badesikkerhed for pressen den 3. juli. 20 medier deltog, heraf fire landsdækkende, hvilket resulterede i en meget bred mediedækning.

Foto: Flyvertaktisk Kommando

Debat Forum er en foredragsrække om aktuelle forsvars- og sikkerhedspolitiske emner. Debat Forum arrangeres i samarbejde med Hjemmeværnet, Atlantsammenslutningen og organisationen Folk & Forsvar. Debat Forum arrangeres med fire til fem foredrag pr. sæson med udgangspunkt i et relevant tema, hvor foredragene giver forskellige vinkler på temaet. Formålet med foredragsrækken er at give information på et højt fagligt niveau og skabe debat om aktuelle forsvars- og sikkerhedspolitiske emner.

En aften med forsvaret. Formålet med dette tilbud er at komme i kontakt med primært den lidt ældre målgruppe, der ikke har aktuel viden om dansk forsvar. En foredragsholder fra forsvaret fortæller, støttet af plancher, fotos, hand-outs, osv., om et af forsvarets spændende arbejdsområder. 12 arrangementer blev gennemført i 2003.

December

1. til 2. december – Der afholdes NATO forsvarsministtermøder i Bruxelles. Ministrene mødes i rammen af Den Nukleare Planlægningsgruppe, Forsvarsplanlægningskomitéen og Det Nordatlantiske Råd. Endvidere afholdes der møde med den russiske forsvarsminister i NATO-Ruslands Rådet, med

den ukrainske forsvarsminister i NATO-Ukraine Kommissionen samt med forsvarsministrene i det Euro-Atlantiske Partnerskabsråd. Drøftelserne har især fokus på internationale operationer, revision af forsvarsplanlægningen, anvendeligheden af Alliancens styrker og udviklingen af NATO Response Force.

Flere end 100.000 danskere har set en af FOV's udstillinger i løbet af 2003. Omtrent halvdelen af eleverne i Folkeskolens afgangsklasser har mødt et af FOV's undervisningstilbud eller har brugt en af FOV's publikationer i undervisningen. FOV Nyhedsbrev oplevede også i 2003 en jævn fremgang i antallet af abonnenter, og det kan konstateres, at Nyhedsbrevet stadig oftere fungerer som baggrundsmateriale for – eller citeres helt eller delvist – i andre medier.

FOV har i 2003 prioriteret målgrupper med ringe forhåndskendskab til forsvaret, og det vurderes, at det i høj grad er lykkedes at nå disse målgrupper primært gennem udstillinger ved civile arrangementer, aktiviteterne i forhold til undervisningssektoren og udgivelsen af publikationer skrevet til brede målgrupper.

December

2. december – Folketingets vedtager B 56 (103 for – 9 imod) om forlængelse af det danske militære bidrag til sikringsstyrken i Irak.

2. december – Folketingets vedtager B 57 (102 for – 9 imod) om styrkelse af det danske bidrag til den multinationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan med en kommunikationsenhed, personel til Kabul Internationale Lufthavn og personel til at gennemføre informationsoperationer

Kapitel 5

Forsvarets Miljøreddegørelse

Allerede i 1993 udsendte Forsvarsministeriet "Forsvarsministeriets Miljøstrategi", der fastlagde en miljøpolitik, de overordnede mål og en handlingsplan for ministerområdets miljøindsats. Herved blev der sat fokus på Forsvarsministeriets miljøforhold. Miljøstrategien er efterfølgende blevet revideret i 1998 og i 2003.

I forbindelse med deltagelse i en NATO-øvelse i Nordatlanten i september 2003 skød minejagtsdrone MSF 4 genvej gennem Skotland via Caledonian kanalen med 29 sluser og 10 svingbroer. Foto: Søværnets Operative Kommando.

I Miljøstrategi 2003 er indsatsområderne behandlet mere indgående end tidligere og afspejler derfor den betydelige udvikling, der hele tiden finder sted på miljøområdet på såvel nationalt som internationalt plan. Miljøstrategien skal også ses som et bidrag til at videreføre de mål og den indsats, som fremgår af regeringens nationale strategi for bæredygtig udvikling, "Fælles fremtid – udvikling i balance" af juni 2002. Af særlige forhold skal fremhæves:

December

3. december – Finansudvalget tiltræder, at et areal ved Flyvestation Karup afhændes til Karup Kommune for ca. 2,8 mio. kr.

4. til 7. december – Det Udenrigspolitiske Nævn besøger Irak og herunder den danske styrke i Camp Eden.

Affald

Med fokus på en bæredygtig udvikling samt den mængde af affald, der dagligt produceres, har Forsvarsministeriet i 2003 taget et nyt skridt med udsendelsen af **Forsvarsministeriets Affaldsstrategi**. Forsvarsministeriets Affaldsstrategi skal sikre, at affald produceret af myndigheder i koncernen samles ind og genanvendes i størst muligt omfang. Det affald, der ikke kan genanvendes, skal bortskaffes, således at miljøet belastes mindst muligt. Ved en miljømæssig og økonomisk effektiv håndtering af affaldet, skånes miljøet og tabet af ressourcer begrænses. Det er målet, at den praktiske udførelse af affaldsstrategien bliver en integreret del af Forsvarsministeriets Miljøledelsessystem og dermed implementeres på alle niveauer i Forsvarsministeriets koncern.

Forsvarsministeriet har med virkning fra 2003 pålagt stort set alle myndigheder at registrere affaldsproduktionen i Forsvarsministeriets Affaldsdatabase. Databasen er særligt udviklet til registrering og kortlægning af affald inden for Forsvarsministeriets område.

Forsvarsministeriets Affaldsstrategi skal endvidere ses som et bidrag til at føre regeringens nye affaldsplan "Affaldsstrategi 2005-2008" ud i livet.

57

Miljøledelse

Forsvarsministeriets myndigheder har på alle niveauer etableret et standardiseret miljøledelsessystem efter kravsbeskrivelsen i den internationale standard ISO 14001. Miljøledelse er ledelsens værktøj til at gennemføre en stadig reduktion af miljøbelastningen fra ministerområdets virksomhed, at sikre at miljøpolitikken efterleves, og at de opstillede miljømål nås. Indførelsen af systemet har medvirket til, at medarbejdere på alle niveauer er opmærksomme på at inddrage miljøhensyn i deres daglige arbejde.

Siden systemets indførelse er der uddannet ca. 325 personer som miljøledere på Forsvarskommandoens og 45 på Hjemmeværnskommandoens område. Hjemmeværnskommandoen har desuden udviklet Hjemmeværnets Elektroniske Miljøledelse ved alle hjemmeværnets myndigheder. Systemet er tilgængeligt på Forsvarets Interne Informationsnet.

Et nyt fokusområde inden for miljøledelse er 3. parts miljørevision (auditering) af miljøledelsessystemet ved Forsvarsministeriets myndigheder. Miljørevisionen

December

4. december – Det danske bidrag på seks soldater til det britiske Provincial Reconstruction Team i Mazar E Sharif bliver operativ i byen Aybak i Samangan provinsen.

10. december – Finansudvalget, tiltræder at depot Vipperød afhændes til Holbæk Kommune for ca. 3,6 mio. kr., samt at depot Vindinge afhændes til privat investor for ca. 8 mio. kr.

gennemføres af Forsvarets Bygningstjeneste. Formålet med miljørevisionen er at konstatere, hvorvidt myndighedens miljøledelsessystem er tilstrækkeligt opretholdt. Miljørevisionen er en meget omfattende proces, og kriterierne er bl.a. gældende miljølovgivning, Forsvarsministeriets Miljøstrategi, den internationale standard for miljøledelse ISO 14001 samt myndighedens egne miljømål og miljøhandlingsplaner.

Det er Forsvarsministeriets mål, at miljøledelsessystemet revideres på alle niveauer under ministerområdet inden for en 3-årig cyklus.

Naturbeskyttelse

Forsvarsministeriets arealer indeholder store naturværdier og ikke mindre end 43 % af forsvarrets ca. 27.000 ha er udpeget som beskyttede naturtyper. Med henblik på at bevare og beskytte naturværdierne og sikre de militære behov for varierede øvelsesmuligheder, har Forsvarsministeriets myndigheder i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen siden 1993 udarbejdet 15-årige drifts- og plejeplaner for alle øvelsesområder. Forsvarsministeriet og Skov- og Naturstyrelsen har i samarbejde udgivet brochuren "Forsvar for naturen", som beskriver det enestående koncept, der forener uddannelse af soldater med hensynet til naturbeskyttelse og friluftsliv.

58

Høvelte kaserne. Foto: Flyvevåbnets Fototjenester.

December

10. december – Finansudvalget tiltræder aktstykke vedrørende anskaffelse af natsensorer til F-16 til et samlet beløb på ca. 210 mio. kr.

17. december – Finansudvalget tiltræder aktstykke vedrørende anskaffelse af inspektionsfartøjer til søværnet for ca. 507 mio. kr.

Udarbejdelse af drifts- og plejeplanerne skal i henhold til Miljøstrategien være afsluttet ultimo 2004, hvorefter revisionen af eksisterende drifts- og plejeplaner skal påbegyndes. Revisionen skal være tilendebragt i 2006. Ved revisionen evalueres de gennemførte plejetiltag for at dokumentere den biologiske effekt. På denne måde sikrer Forsvarsministeriet, at der fortsat opretholdes en mangfoldig natur på Forsvarsministeriets arealer, som skaber de bedste betingelser for bevarelsen af den naturlige flora og fauna. Dermed opfyldes regeringens og EU's målsætning om i 2010 at standse forringelsen af biodiversiteten allerede i 2005 for så vidt angår Forsvarsministeriets arealer.

Offentlighedens adgang til forsvarets naturværdier er reguleret i en bekendtgørelse fra januar 2002. Forsvarskommandoen har udgivet bestemmelser herom og har implementeret de første ordensreglementer i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen. Offentlighedens muligheder for at besøge disse unikke naturværdier har givet megen positiv presseomtale.

Energi

På baggrund af Forsvarsministeriets Miljøstrategi har ministerområdet gennem mange år gjort en målrettet indsats for at reducere forbruget af el, varme og vand. Indsatsen har to formål: For det første vil Forsvarsministeriet yde sit bidrag til en reduktion af statens samlede miljøbelastning, herunder udledningen af drivhusgasser, og for det andet vil ministeriet reducere de samlede udgifter til energi mv.

Den generelle reduktion af energiforbruget samt omlægning til brændselstyper, der medfører mindre CO₂-udledning, har bevirket, at CO₂-udledningen i perioden 1990 til 2002 er reduceret med ca. 45 %. I den nye Miljøstrategi arbejdes der videre med at reducere luftforureningen, fx i forbindelse med operativ virksomhed og transport ved at overgå til anvendelse af miljørigtige brændstoffer og drivmidler i takt med, at de tekniske og økonomiske muligheder herfor opstår.

Jordforurening

Forsvarsministeriet har i 2003 fortsat indsatsen med at kortlægge og undersøge jordforureningerne på ministerområdets etableringer og iværksætte oprydning eller afværgeforanstaltninger med henblik på at beskytte grundvand, menneskers og dyrs sundhed, samt planter og miljøet i øvrigt mod skadelige effekter af jordforureninger. Med kravet i jordforureningsloven om en formaliseret kortlægning

af jordforureningen i Danmark, har Forsvarets Bygningstjeneste opbygget Forsvarsministeriets Forureningsregister til kortlægning af jordforureninger. Fra lovens ikrafttræden i 2000 til medio 2003 er der tilvejebragt og gennemgået det nødvendige dokumentationsgrundlag for ca. 9.400 ha ud af de ca. 27.000 ha, svarende til ca. 35 %.

Det er Forsvarsministeriets mål i miljøstrategien, at der årligt skal kortlægges og registreres jordforureninger på 10 etablissementer inden for ministerområdet. Oprydning eller afværgeforanstaltninger gennemføres, såfremt en konkret risikovurdering har vist, at jordforureningen udgør en trussel for grundvandet (drikkevandsinteresser) eller arealanvendelsen.

Som det fremgik af den årlige redegørelse for 2002 har Forsvarets Bygningstjeneste, som en konsekvens af det øgede behov for iværksættelse af miljøundersøgelser og miljøtiltag ved udsendte enheder, etableret et "Miljøudrykningshold" bestående af miljøeksperter, der med kort varsel skal kunne gennemføre miljøundersøgelser ved danske lejre eller baser i udlandet. Siden november 1999 er miljøeksperterne rykket ud 18 gange.

I Miljøstrategien opstilles bl.a. som miljømål, at der inden hver udsendelse og første gang primo 2004 udarbejdes en miljøhåndbog til brug for den enkelte danske styrke under dennes ophold i den danske internationale militærlejr eller base i udlandet. Ligeledes skal der indgå en kompetent miljøleder i de styrker, som udsendes til danske militærlejre eller baser i udlandet.

Den betydelige erfaring og de fremskridt, som forsvaret har gjort på miljø- og naturbeskyttelsesområdet, giver det danske forsvar stor opmærksomhed i international sammenhæng og mange nationale samt internationale samarbejdspartnere.

Ovenstående er kun et udpluk af Forsvarsministeriets Miljøstrategi 2003 og af den miljøindsats, som udgør målsætningerne på miljøområdet for Forsvarsministeriets myndigheder. Miljøstrategien er tilgængelig på Forsvarsministeriets hjemmeside www.fmn.dk.

Tillæg 1

Forsvarets økonomi

Forsvarsbudget

Nedenstående tabeller belyser i hovedtræk udviklingen i forsvarsbudgettet i perioden 2000-2004.

Forsvarsbudgettet for 2000-2004 baserer sig på Aftale af 25. maj 1999 om forsvarsordning 2000-2004. I nærværende forsvarsforlig sker der en betydelig omstilling af dansk forsvar muliggjort af den ændrede sikkerhedspolitiske situation. Vægten i dansk forsvar forskydes fra mobilisering til krisestyring og vægt på reaktionsstyrker.

Forsvarsbudgettets hovedposter

Tabel 1: Forsvarsbudgettets hovedposter for perioden 2000-2004 i mio. kr. (årets priser)

	2000	2001	2002	2003	2004
Fællesudgifter	153,1	159,1	158,5	148,7	243,3
Centralstyrelsen	153,1	159,1	158,5	148,7	243,3
Militært forsvar	16.823,8	17.785,4	18.104,0	18.622,6	18.041,0
Forsvarskommandoen	16.397,8	17.362,3	17.696,0	18.187,5	17.543,1
og Hjemmeværnet					
Særlige udgifter vedr. NATO	309,3	309,6	290,8	318,3	389,5
Service- og hjælpetjenester	116,7	113,5	117,2	116,8	108,4
Civil virksomhed	266,6	285,1	218,1	228,3	223,2
Farvandsvæsen m.v.	243,3	260,5	200,9	216,9	211,6
Øvrig civil virksomhed	23,3	24,6	17,2	11,4	11,6
Forsvarsbudget i alt	17.243,5	18.229,6	18.480,6	18.999,6	18.507,5

Anm.:

For 2000-2002 er der anvendt statsregnskabstal.

For 2003 tal fra finanslov 2003 samt forslag til tillægsbevillingslov 2003.

For 2004 er anvendt tal fra finansloven for 2004.

De anførte beløb for 2000-2004 er ekskl. »Indtægtsbudgettet« (»Isafgifter fra skibe og havne« og »Renter«).

Forsvarsbudgettet er opgjort ekskl. moms.

Faldet i rammen fra 2003 til 2004 skyldes primært udligning af gæld til Finansministeriet

Forsvarsbudgettets udgiftsfordeling på hovedområder

Tabel 2: Forsvarsbudgettets udgiftsfordeling på hovedområder for perioden 2000–2004 i pct.

	2000	2001	2002	2003	2004
Forsvarsbudget i alt	17.243,5	18.229,6	18.480,6	18.999,6	18.507,5
Lønudgifter (pct.)	52,7	50,1	49,9	53,8	52,9
Udgifter til materielanskaffelser (pct.) ¹	21,7	21,9	18,1	17,2	14,5
Udgifter til større skibe, byggeri og infrastruktur (pct.)	1,6	3,7	7,5	6,0	5,7
Øvrige udgifter (pct.) ²	24,0	24,3	24,5	23,0	26,9
I alt (pct.)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Noter:

¹ Omfatter alle materielanskaffelser, jf. finanslovens standardkonto 15, »Erhvervelse af materiel, netto«.

² Omfatter primært køb af varer og tjenesteydelser samt leje, vedligeholdelse og skatter.

Udgifter til forsvarets internationale opgaver

Tabel 3: Udgifter til internationale opgaver for perioden 2000-2004 i mio. kr. (årets priser)

	2000	2001	2002	2003	2004
NATO ¹	646,6	658,5	650,8	695,7	749,7
Deltagelse i FN-, OSCE- og NATO-opgaver ²	1.134,7	912,5	1.037,4	1.187,0	702,5
EU-monitorer og OSCE-observatører ²	11,2	6,7	7,8	5,7	5,7
Østsamarbejde	73,4	83,8	104,2	101,9	77,9
Internationale udgifter i alt	1.865,9	1.661,5	1.800,2	1.990,2	1.535,8

Noter:

For 2000-2002 er anvendt regnskabstal. For 2003-2004 er anvendt prognosetal.

¹ Omfatter »Særlige udgifter vedr. NATO« samt udgifter til NATO-stabe (netto).

² Udgifterne er opgjort brutto inkl. lagertræk.

NATO-landenes forsvarsudgifter

Tabel 4 og 5 viser NATO-landenes forsvarsudgifter henholdsvis som andel af bruttonationalproduktet og pr. indbygger opgjort i USD.

Forsvarsudgifternes opgørelse bygger på fælles NATO-definition, som for Danmarks vedkommende adskiller sig fra det af Folketinget vedtagne forsvarsbudget. NATO-definitionen indebærer, at visse udgifter uden for § 12 (Forsvarsministeriet) medregnes, herunder f.eks. dele af Danmarks Meteorologiske Institut og Kort- og Matrikelstyrelsens budgetter, de faktisk udbetalte pensioner og moms. Endvidere medtages visse driftsudgifter under den civile virksomhed ikke.

Tabel 4: NATO-landenes forsvarsudgifter i pct. af bruttonationalprodukt for perioden 1999-2003 (årets priser)

	1999	2000	2001	2002	2003
Tyrkiet	5,4	5,0	4,9	5,0	4,9
Grækenland	4,8	4,9	4,6	4,4	4,2
USA	3,0	3,1	3,1	3,3	3,5
Frankrig	2,7	2,6	2,5	2,5	2,6
NATO	2,6	2,6	2,6	2,7	2,7
Storbritannien	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4
Tjekkiet	2,2	2,3	2,1	2,1	2,2
Portugal	2,1	2,1	2,1	2,3	2,1
Polen	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0
Italien	2,0	2,1	2,0	1,9	1,9
Norge	2,2	1,8	1,8	1,9	2,0
Ungarn	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9
Holland	1,8	1,6	1,6	1,6	1,6
Danmark	1,6	1,5	1,6	1,5	1,6
Tyskland	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5
Belgien	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3
Spanien	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2
Canada	1,3	1,2	1,2	1,1	1,2
Luxembourg	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8

Tabel 5: NATO-landenes forsvarsudgifter pr. indbygger i USD for perioden 1999-2003 (i 1995-prisniveau og -vekselkurs)

	1999	2000	2001	2002	2003
USA	945	979	952	1.024	1.110
Norge	827	806	814	864	891
Frankrig	785	780	775	771	797
Grækenland	612	643	629	621	611
NATO	582	596	588	613	646
Danmark	587	568	596	590	588
Storbritannien	531	540	548	536	563
Holland	529	501	513	514	493
Tyskland	493	493	488	490	478
Belgien	429	428	408	404	400
Luxembourg	399	403	498	520	475
Italien	354	372	365	354	334
Portugal	269	275	283	306	273
Canada	285	271	284	272	283
Spanien	215	223	220	220	223
Tyrkiet	123	121	107	108	112
Tjekkiet	112	120	116	118	128
Ungarn	83	92	99	105	114
Polen	83	83	85	84	88

Tillæg 2

Lovforslag i 2003

Nr.	Forslag	Stillet	Behandlet
1	Forslag til lov om ændring af lov om forsvarets personel og lov om hjemmeværnet (L 121). (Erstatning og godtgørelse m.v. for selvpåførte skader).	14/1-03	1. behandling, 23/1-03 2. behandling, 27/2-03 3. behandling, 18/3-03
2	Forslag til lov om ændring af lov om anvendelse af Christianiaområdet (L 205). (Ændret formål og ejerskab til området m.v.).	31/3-03	1. behandling, 16/4-03 2. behandling, 18/5-03 3. behandling, 1/6-03

Tillæg 3

Beslutningsforslag i 2003

Nr.	Forslag	Stillet	Behandlet
1	Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i en multinational indsats i Irak. (B 118) Af udenrigsministeren (Per Stig Møller)	18/3-03	1. behandling, 19/3-03 2. behandling, 21/3-03
2	Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i en multinational sikringsstyrke i Irak. (B 165) Af udenrigsministeren (Per Stig Møller).	6/5-03	1. behandling, 8/5-03 2. behandling, 15/5-03
3	Forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af det danske bidrag til den multinationale sikringsstyrke i Irak. (B-1) Af udenrigsministeren (Per Stig Møller)	7/10-03	1. behandling, 8/10-03 2. behandling, 10/10-03
4	Forslag til folketingsbeslutning om fortsat dansk bidrag til den multinationale sikringsstyrke i Irak. (B-56) Af udenrigsministeren (Per Stig Møller)	18/11-03	1. behandling, 21/11-03 2. behandling, 2/12-03
5	Forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan. (B-57) Af udenrigsministeren (Per Stig Møller).	18/11-03	1. behandling, 21/11-03 2. behandling, 2/12-03

Tillæg 4

Forespørgsler i 2003

Nr.	Forslag	Stillet	Behandlet
1	Forespørgsel til forsvarsministeren om fornyelse af forsvarsaftalen. » Vil ministeren oplyse om regeringens planer for en fornyelse af forsvarsaftalen i lyset af den internationale sikkerhedspolitiske situation og de betydelige budgetproblemer, forsvaret befinder sig i?« (F 30) Af Villy Søvndal (SF), Holger K. Nielsen (SF) og Aage Frandsen (SF).	Anmeldt 14/1-03 Fremmet 16/1-03	12/3-03
2	Forespørgsel til statsministeren og forsvarsministeren om Christiania. »Hvad kan regeringen oplyse om planerne for Christianias »normalisering« set i lyset af regeringens tanker om frihed?« (F 4) Af Villy Søvndal (SF), Anne Baastrup (SF) og Aage Frandsen (SF).	Anmeldt 9/10-03 Fremmet 5/10-03	20/11-03
	Forespørgsel til forsvarsministeren om et nyt forsvarsforlig. « Hvilke grundlæggende ændringer af dansk forsvar planlægger regeringen i forbindelse med forhandlinger om et nyt forsvarsforlig - med særligt henblik på værnepligten, hjemmeværnet, fremtidig kasernestruktur, værnsstrukturen, materielanskaffelser samt betingelser for deltagelse i internationale opgaver?« (F 6) Af Villy Søvndal (SF) og Aage Frandsen (SF).	Anmeldt 9/10-03 Fremmet 22/10-03	13/11-03

Tillæg 5

Samrådsspørgsmål i 2003

Nr.	Forslag	Stillet	Udvagl
A	Ministeren bedes begrunde, hvorfor det danske militær er restriktiv i forhold til at videregive oplysninger af ikke-fortrolig art om dansk deltagelse i internationale militære operationer – i modsætning til Norge og Holland der har en langt mere åben informationspolitik.	4/2-03	FOU
B	Ministeren bedes redegøre for, hvilke forholdsregler Danmark agter at tage i forhold til de tusinde af flygtninge en eventuel krig i Irak forventes at give. Endvidere ønskes belyst, i hvilken udstrækning Danmark vil være forpligtet til at modtage eventuelle flygtninge.	6/2-03	FOU
C	Ministeren bedes redegøre for, hvilke tiltag der er taget i forbindelse med at afdække hvor mange, af de medarbejdere der har arbejdet med forsvarets radarsystemer, der har fået kræft. Det ønskes endvidere oplyst, om man i den forbindelse har til hensigt, at krydse cancerregisterets oplysninger med navneregisteret i Rigsarkivet.	19/2-03	FOU
D	Ministeren bedes i et kommende samråd redegøre for baggrunden for de anbefalinger vedrørende forsvarsmæssige prioriteringer, der er citeret i jyllandsposten 3. marts 2003. I forlængelse heraf bedes ministeren redegøre for regeringens overvejelser vedrørende anbefalingerne.	6/3-03	FOU

Nr.	Forslag	Stillet	Udvalg
E	vilke konkrete initiativer vil ministeren tage for at give forsvarrets øverste ledelse opbakning til at få gennemført et opgør med den mandschauvinistiske kultur, der øjensynligt hersker i forsvaret. Samrådsspørgsmålet ønsket besvaret, så det både er dækkende for forsvarrets arbejde i Danmark og i udlandet.	9/5-03	FOU
F	Ministeren bedes herunder redegøre for det forventede tidsforløb, for de af forsvaret iværksatte undersøgelser vedrørende en eventuel sammenhæng mellem radarstråling og kræftforekomst, herunder oplyse om disse lægefagligt forsvarligt kan fremskyndes yderligere.	6/2-03	FOU
	Ministeren bedes også redegøre for sagsbehandlingen, herunder den gennemsnitlige sagsbehandlingstid, i arbejdsskadestyrelsen, og orientere om, hvilke muligheder der måtte eksistere for at fremskynde behandlingen af sager vedrørende personer der har særligt alvorlige helbredsskader/livstruende sygdomme. Hvis der i det eksisterende system ikke er mulighed for at hastebehandle sådanne sager – som også omfatter fx militært personel der er særligt alvorligt/livstruende ramt af kræft – bedes ministeren oplyse, om han vil arbejde for at skabe en sådan mulighed.	22/8-03	FOU

Nr.	Forslag	Stillet	Udvalg
G	Ministeren bedes redegøre for konklusionerne i den tyske rapport om sammenhængen mellem radarstråling og cancerforekomst, og uddybe den tyske regerings hovedkonklusion. Ligeledes bedes ministeren redegøre for årsagen til kursskiftet fra 2. juli, hvor ministeren antyder en sammenhæng mellem radarstråling og cancer, til forsvarsministeriets notat af 19. august, hvor det konkluderes, at der ingen generel sammenhæng er.	22/8-03	FOU
H	Hvad kan forsvarsministeren oplyse om episoden i Irak den 16. august 2003, samt om den efterfølgende sagsbehandling i forsvaret? fremskyndes yderligere.	29/08-03	FOU
I	Kan ministeren forklare hvorfor man eventuelt ønsker at ændre på kompetencefordelingen imellem Flådestation Frederikshavn og Flådestation Korsør, og i den forbindelse bl.a. oplyse hvorfor ministeren ikke har fulgt de anbefalinger som de to flådestationer har ind stillet og hvor mange job der vil forsvinde fra Flådestation Frederikshavn.	11/11-03	FOU

Nr.	Forslag	Stillet	Udvalg
J	Hvorledes forholder ministeren sig til helikopterpilotens vurdering af, at indstillingen af ESK 722's eftersøgning af Melissa kl. 01.18 den 5. december 2003 var et fejlskøn, og finder ministeren det fuldt forsvarligt, at vurderingen ikke indgik i Søværnets Operative Kommandos beslutningsgrundlag?	11/11-03	FOU
K	Kan ministeren udelukke, at fiskerne på Melissa, hvis de var kommet i deres overlevelsedragter kunne have været i live efter kl. 01.18 den 5. december 2003?	12/12-03	FOU
L	Hvilken anden vigtig opgave gjorde at vagthavende ved Kattegats marinedistrikt (KGM) glemte at gennemføre alarmeringen af inspektionsskibet Vestkysten og præcis hvornår opdager Søværnets Operative Kommando fejlen?	12/12-03	FOU
M	Hvilke initiativer mener ministeren skal gennemføres, for at genetablere det tidligere gode forhold mellem Søværnets Operative Kommando og fiskere/redningsmænd?	12/12-03	FOU

Ordliste

AGS	Alliance Ground Surveillance. NATO-projekt. Udvikling af et fælles overvågningssystem baseret på luftbårne radarer, der kan erkende bevægelige såvel som stationære objekter på jordoverfladen.
ARK-koncept	Benævnelse for dansk initiativ vedrørende anskaffelse af strategisk søtransportkapacitet til NATO.
AWACS	Airborne Warning and Control System. Luftbåren radar-installation til overvågning og kontrol af fly.
BALTDEFCOL	Baltic Defence College. Et fælles baltisk forsvarsakademi etableret i Tartu i Estland.
DANCON	Danish Contingence – dansk kontingent. Betegnelse for en dansk udsendt styrke fx DANCON/Irak.
EPAF	European Participating Air Forces. Det danske – hollandske – norske F-16 samarbejde.
EU	European Union. Den europæiske union.
FN	De Forenede Nationer. Se også UN.
FOV	Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste.
IFOR	Implementation Force. En multinational NATO-ledet freds-implemente ringsstyrke, der blev indsat i Bosnien-Hercegovina til sikring af Dayton-fredsftalen. IFOR blev i januar 1997 afløst af SFOR.
ISAF	International Security Assistance Force. Den internationale styrke, indledningsvis under britisk ledelse, som skal støtte den afghanske overgangsadministration i Kabul.

IIS	Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS).
KFOR	Kosovo Force. NATO-ledet multinational militær styrke indsat i Kosovo.
NATO	North Atlantic Treaty Organization. Den Nordatlantiske Traktatorganisation.
NORDCAPS	Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support. Nordisk samarbejde inden for det fredsstøttende område.
NRF	NATO Response Force. NATO's ny reaktionsstyrke.
OSCE	Organization for Security and Co-operation in Europe. Organisationen for sikkerhed og samarbejde i Europa.
PfP	Partnership for Peace. Partnerskab for Fred. Udviklet inden for rammer af NACC som et vigtigt skridt i NATO's åbning mod øst.
SACEUR	Supreme Allied Commander Europe. Den øverstkommanderende for NATO styrkerne i Europa.
SFOR	Stabilization Force. Den NATO-ledede militære styrke, der afløste IFOR i Bosnien-Herzegovina i 1997.
SHIRBRIG	Multinational Stand-by High Readiness Brigade for United Nations Operations. Hurtig udrykningsstyrke til rådighed for FN, hvor planlægningselementet ligger på Høvelte Kaserne i Nordsjælland. SHIRBRIG blev erklæret til rådighed for FN fra ultimo januar 2000.
UN	United Nations. Se også FN.

